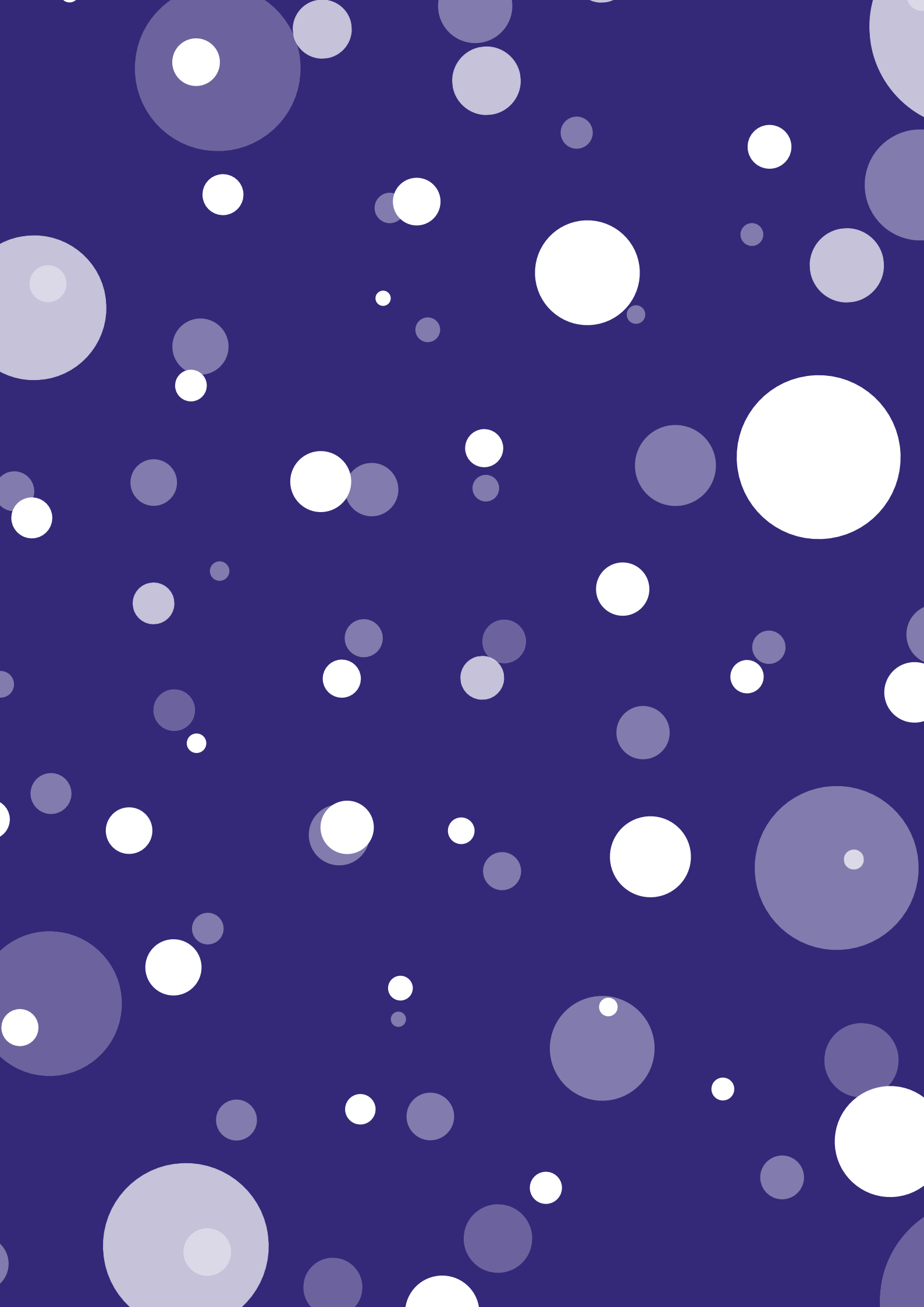

ANTISEMITISME in het Nederlandse **SOCIALE MEDIA LANDSCHAP**

2 0 2 2

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Introductie	5
2. Samenstelling dataset	7
2.1 Platformen	7
2.2 Talen	8
Vergelijking 2021 - 2022	10
3. Toxiciteits-analyse	11
3.1 Toxiciteit gehele dataset	11
Vergelijking 2021 – 2022	11
3.2 Toxiciteit in berichten met betrekking tot de Joodse gemeenschap	12
Platformen	12
Vergelijking 2021 – 2022	12
3.3 Gemiddeld toxiciteitsniveau	13
Vergelijking 2021 – 2022	14
3.4 Intersectionaliteit en correlatie	14
Vergelijking 2021 – 2022	17
3.5 Meest voorkomende scheld- en triggerwoorden	17
Vergelijking 2021 – 2022	19
4. Netwerkanalyse	21
Vergelijking 2021 – 2022	22

5. Topic analyse	23
5.1 Grote topics	26
5.2 Kleinere topics	26
5.3 Topics typerend voor Nederland	26
Vergelijking 2021 – 2022	26
6. Meme analyse	29
6.1 Terugkerende thema's en narratieven in 2022	29
6.2 Symboliek en figuren	29
6.3 Complottheorieën	30
6.4 Tekstuele inhoud (OCR en captions)	31
Vergelijking 2021 – 2022	32
7. Tijdslijn	33
7.1 Evolutie in de tijd	33
Vergelijking 2021–2022	35
8. Conclusie	37

In deze serie is een **Appendix** beschikbaar met een verklarende lijst aan technische termen en gekende antisemitische termen en complottheorieën. Daarnaast is apart een **Methodologisch Document** beschikbaar dat uitleg geeft bij de gebruikte definities, methodologie en technische aspecten. En tevens een **Technisch Rapport** dat laat zien hoe dit onderzoek is opgebouwd en van welke onderzoeksmethoden en technieken gebruik is gemaakt. We raden aan om deze documenten bij de hand te hebben als u het rapport leest.

Voorwoord

CIDI werd opgericht in 1974 en houdt zich sinds het begin van de jaren tachtig structureel bezig met het registreren, duiden en bestrijden van antisemitisme in Nederland. Een belangrijk onderdeel daarvan is onze jaarlijkse *Monitor Antisemitische Incidenten*, waarin antisemitische incidenten in Nederland in kaart worden gebracht.

Deze monitor richtte zich traditioneel vooral op incidenten in de fysieke wereld: bedreigingen, bekladdingen, beledigingen, vernielingen en andere antisemitische uitingen die zich buiten de online omgeving voordoen. De afgelopen jaren is echter steeds duidelijker geworden dat dit slechts een deel van het beeld laat zien. Internet en sociale media zijn een steeds grotere rol gaan spelen in het dagelijks leven en daarmee ook in de verspreiding van antisemitische denkbeelden, complottheorieën, memes en bedreigingen. Een volledig beeld van hedendaags antisemitisme kan daarom niet langer worden gegeven zonder ook de online omgeving systematisch daarbij te betrekken.

Het jaar 2022 liet zien hoe sterk antisemitisme online verweven is met actuele maatschappelijke en geopolitieke ontwikkelingen. Zo ontstond in mei veel ophef na de dood van de Palestijnse journaliste Shireen Abu Akleh op de Westelijke Jordaanoever, waarbij Israël en de Palestijnen elkaar beschuldigden. In juli 2022 werden twee Feyenoordsupporters veroordeeld voor een anti-Joodse muurschildering van Steven Berghuis. Zij kregen een alternatieve straf: een bezoek aan het Nationaal Holocaust Namenmonument in Amsterdam, waarover zij een verslag moesten maken. In november kreeg de Britse complotdenker David Icke een inreisverbod voor Nederland. Icke zou spreken op een demonstratie van Samen voor Nederland in Amsterdam, maar het Ministerie van Justitie en Veiligheid — tegenwoordig Asiel en Migratie — bestempelde hem als een bedreiging voor de openbare orde. Het kabinet ontzegde hem daarop de toegang tot Nederland en de rest van het Schengengebied.

De bevindingen in deze executive summary onderstrepen dat online antisemitisme een hardnekkig, dynamisch en veranderlijk fenomeen is. Het past zich voortdurend aan nieuwe contexten aan en verspreidt zich via uiteenlopende platformen, van mainstream sociale media tot alternatieve platformen. Daarmee vormt dit onderzoek een noodzakelijke aanvulling op de bestaande monitoring van antisemitische incidenten in Nederland.

CIDI wil dit onderzoek naar online antisemitisme, dat mede mogelijk werd gemaakt door financiering van de Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding (NCAB), jaarlijks herhalen, zodat ontwikkelingen beter kunnen worden gevolgd en geduid.

Naomi Mestrum,
directeur CIDI

1. Introductie

Sociale media blijven een centrale rol spelen in de vorming en verspreiding van publieke opinie, maar functioneren tegelijkertijd als katalysator voor de circulatie van haatdragende, misleidende en complotgedreven boodschappen. In 2022 bleef antisemitisme online een persistent fenomeen, dat zich voortdurend aanpaste aan nieuwe maatschappelijke en geopolitieke gebeurtenissen. Terwijl de directe impact van de Covid-19-pandemie afnam, bleven pandemiegerelateerde narratieven, zoals vergelijkingen tussen vaccinatiebewijzen en de Jodenster, circuleren. Tegelijkertijd zagen we een duidelijke verschuiving in de richting van nieuwe thema's, met name de oorlog in Oekraïne, die antisemitische retoriek van nieuwe contexten voorzag. Aanvallen op president Zelensky vanwege zijn Joodse achtergrond en samenzweringsnarratieven waarin zowel Rusland als Oekraïne als "onder invloed van Joodse machten" werden gepresenteerd, markeerden een nieuwe fase in het Nederlandse online antisemitisme.

Om inzicht te krijgen in deze ontwikkelingen is een grootschalige, kwantitatieve big data-analyse uitgevoerd op socialmediadata uit 2022 van Nederlandse gebruikers. De analyse maakt gebruik van AI-gestuurde classificatie, topic- en meme-analyse, en aanvullende methoden om zowel de kwantitatieve omvang als de verspreidingspatronen en thematische structuren van antisemitische discoursen te onderzoeken.

Hoewel 2022 in tijd gezien nog relatief recent lijkt¹, wordt het op het gebied van digitale data toch als historisch beschouwd: veel platforms bewaren gegevens slechts tijdelijk, oude content wordt verwijderd of is niet systematisch gearchiveerd, en de toegang tot historische datasets is vaak beperkt. Dit heeft gevolgen voor het verzamelen en analyseren van data: Twitter/X-gegevens zijn bijvoorbeeld relatief goed beschikbaar via publieke API's en archieven, terwijl data van platforms zoals Facebook en Instagram aanzienlijk moeilijker toegankelijk zijn, en sommige fringe platforms slechts fragmentarische historische datasets bieden. Deze situatie leidt tot een duidelijke disbalans in de hoeveelheid beschikbare data: er is een overvloed aan Twitter/X-data, maar veel minder gegevens van andere platforms.

Het analyseren van historische data vereist daarom extra zorg met betrekking tot datakwaliteit, representativiteit en de mogelijke impact van ontbrekende gegevens. Deze beperkingen beïnvloeden de mate van detail die we kunnen bieden per platform; de conclusies blijven valide, zij het met een minder gedetailleerd inzicht voor platforms waar minder historische data beschikbaar is.

Hoofdstuk 2 geeft uitleg bij de onderzochte data. Hoofdstuk 3 tot en met 6 presenteren de empirische analyses: een toxiciteitsanalyse die de omvang, ernst en verdeling van antisemitische uitingen in kaart brengt, een netwerkanalyse van verspreidingsstructuren en verspreiders, een topicanalyse die de belangrijkste thema's en narratieven blootlegt, een meme-analyse van beeldmateriaal, en een tijdsanalyse die de pieken en dalen van antisemitische activiteit over het jaar heen onderzoekt. Aanvullend zijn een methodologisch document² (aangeraden om op voorhand door te nemen) en een extensief technisch rapport³ beschikbaar.

¹ De analyse werd gemaakt in het jaar 2025

² Geeft uitleg bij de gebruikte definities, methodologie en technische aspecten.

³ Diepgaande uitleg bij de gebruikte technische aspecten.

We stellen vast dat antisemitisme in hoge mate verbonden blijft met fringe-platforms (ook lokale alternatieve platformen zoals blckbx), memes en met complotdenken; bijna driekwart van alle antisemitische berichten bevatte in 2022 samenzweringsnarratieven, vaak rond figuren als George Soros of de Rothschild-familie. Ten opzichte van 2021 zien we dat antisemitische complottheorieën zich voortdurend aanpassen aan actuele en lokale thema's om niet aan engagement in te boeten. Ook de inbedding van antisemitisme in bredere extremistische ideologieën blijft cruciaal.

Deze studie biedt een breed en systematisch overzicht van antisemitisme op Nederlandse sociale media in 2022. Ze laat zien dat antisemitisme niet enkel voortduurt, maar zich actief herconfigureert in reactie op maatschappelijke en geopolitieke verschuivingen. De resultaten onderstrepen de blijvende rol van fringe-platformen, alternatieve mediakanalen en online visuele cultuur in de normalisering en verspreiding van antisemitische retoriek.

2. Samenstelling dataset

Voor dit onderzoek naar antisemitisme in het Nederlandse sociale medialandschap werd een uitgebreide dataverzameling opgezet voor het jaar 2022 van 13 verschillende platformen. Dit omvatte zowel VLOPs⁴ (Twitter/X, Facebook, Instagram, TikTok, YouTube en Reddit), als fringe media (4chan⁵, Telegram en ggag⁶) en lokale Nederlandse platformen (Morokko.nl⁷, GeenStijl, Dumpert⁸ en Blckbx⁹). Van bijna alle platformen werd zowel volledig willekeurige data verzameld als data verzameld op basis van op voorhand geselecteerde keywords (zowel neutrale als toxische keywords¹⁰). De dataverzameling richtte zich uitsluitend op publiek geposte inhoud. Berichten uit privé-groepen en -chats werden niet verzameld. De geografische locatie werd afgebakend aan de hand van metadata - gebruikers die hun locatie publiek

maken - of de automatische detectie van de Nederlandse taal. Dit houdt in dat ook een deel Engelstalige berichten gepost door Nederlandse gebruikers is meegenomen. Andere talen zijn in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten¹¹. Daarnaast houden we rekening met de beperking dat een klein deel van de Nederlandstalige berichten mogelijk afkomstig is van Nederlandstalige gebruikers buiten Nederland. In dit hoofdstuk bekijken we de samenstelling van de verzamelde data op basis van platform en taal¹².

2.1 Platformen

De dataverzameling voor 2022 resulteerde in een omvangrijke dataset van in totaal 25.321.810 berichten afkomstig van diverse sociale mediaplatformen. Net zoals in 2021 leverde Twitter/X veruit de grootste bijdrage met 22.974.020 berichten¹³. De overige platformen genereerden aanzienlijk kleinere volumes; GeenStijl (1.123.726), Dumpert (821.480), TikTok

⁴Very Large Online Platforms: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/dsa-vlops>

⁵4chan is een website waar gebruikers volledig anoniem en zonder moderatie berichten kunnen delen. Het platform staat bekend om de verspreiding van extreem haatdragende, gewelddadige en mogelijk radicaliserende content.

⁶ggag is een platform dat zich richt op het delen van memes en korte video's. Het heeft een beperkte moderatie en staat bekend om zijn soms controversiële en aanstootgevende humor, die vaak grenst aan extremistische inhoud.

⁷Morokko.nl is een forum dat oorspronkelijk gericht is op jongeren met een Marokkaans-Nederlandse achtergrond. Het platform functioneert als een online gemeenschap waar thema's zoals actualiteit, cultuur en dagelijks leven worden besproken. Het forum heeft door de jaren heen kritiek gekregen, omdat in sommige discussies discriminerende, seksistische en polariserende uitingen te vinden zijn.

⁸Geenstijl en Dumpert zijn aan elkaar gelieerde, Nederlandse blogs met commentaarsecties. Ze staan bekend om hun provocerende en veelal polariserende toon en minieme moderatie.

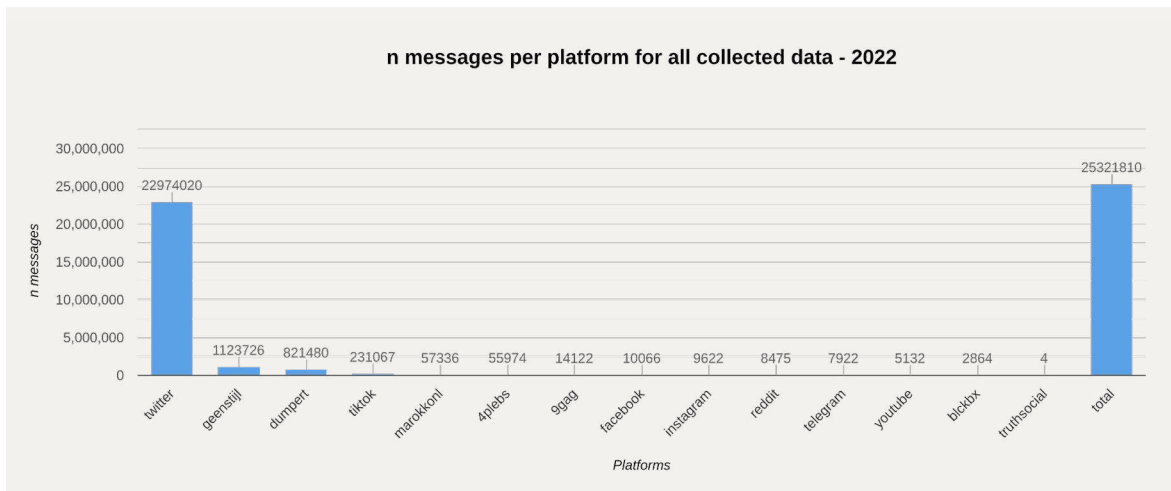
⁹Blckbx is een Nederlands mediaplatform dat zich profileert als alternatief nieuws- en opiniekanaal. Het richt zich sterk op maatschappelijk en politiek debat en staat bekend om zijn kritische houding tegenover gevestigde media, overheid en instituties. Het platform biedt artikelen, video's en discussies, en trekt een publiek dat geïnteresseerd is in alternatieve perspectieven. Moderatie is beperkt, waardoor in de reacties ook polariserende en soms complottheoretische standpunten voorkomen.

¹⁰Met toxisch bedoelen we alle content die op enigerlei wijze problematisch is, zoals o.a. haatspraak, bedreigingen, desinformatie en samenzweringstheorieën. Een voorbeeld van een neutraal keyword is "joden". Een voorbeeld van een toxisch keyword is "kankerjoden".

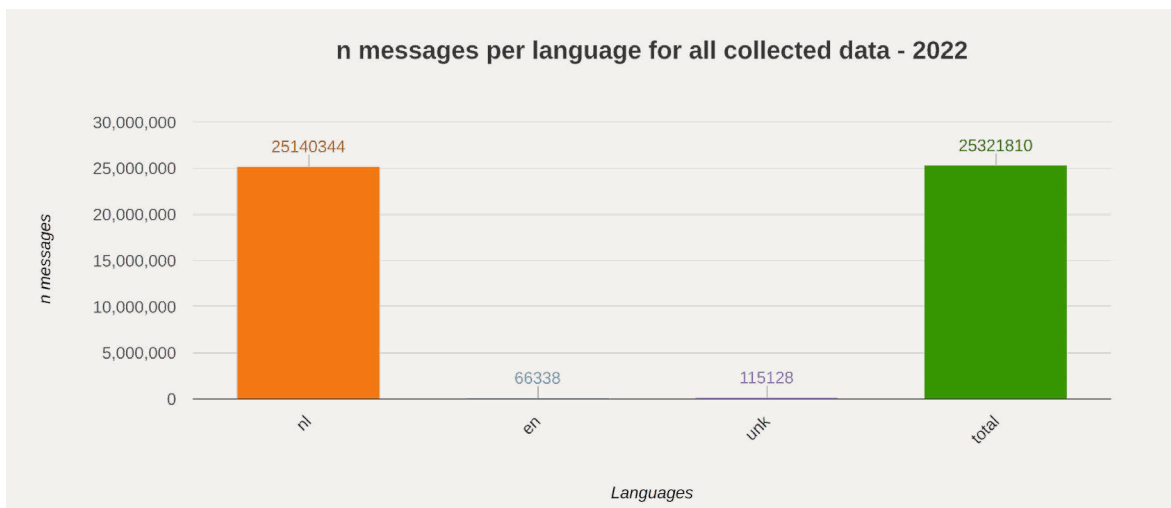
¹¹Dit, omdat met name Engels de voertaal is online. Dit geldt niet voor andere talen.

¹²Hierbij moet nogmaals duidelijk gemaakt worden dat het gaat om een steekproef en dus niet alle data gepost door Nederlandse gebruikers. Dat ligt in werkelijkheid veel hoger.

¹³Dit is in eerste instantie te verklaren doordat, zoals uitgelegd in de introductie, we in dit onderzoek naar historische data kijken welke niet evenredig bewaard blijft over alle platformen. Twitter/X-gegevens blijven zeer goed beschikbaar via publieke API's en archieven, in tegenstelling tot bijvoorbeeld Facebook en Instagram data. Twitter/X heeft als het ware een archief functie. Daarnaast is de Nederlandse activiteit op Twitter/X zeer hoog (het platform is bijvoorbeeld veel minder populair in Oost-Europese landen of zelfs Frankrijk). Onderzoek van SemioCast toonde in 2012 al aan dat Nederlanders de meest actieve Twitter/Xaars ter wereld zijn: <https://www.webpronews.com/netherlands-Twitter/X-activity/>.

Figuur 1: Distributie van data per platform

Figuur 2: Distributie van data per taal

(231.067), Marokko.nl (57.336)¹⁴, 4plebs (55.974)¹⁵, 9gag (14.122)¹⁶, Facebook (10.066), Instagram (9.622), Reddit

(8.475), Telegram (7.922), YouTube (5.132), en blkcbx17 (2.864). Daarnaast werden ook enkele berichten van Truth Social geregistreerd (4)¹⁸.

¹⁴ Morokko.nl is een forum dat oorspronkelijk gericht is op jongeren met een Marokkaans-Nederlandse achtergrond. Het platform functioneert als een online gemeenschap waar thema's zoals actualiteit, cultuur en dagelijks leven worden besproken. Het forum heeft door de jaren heen kritiek gekregen, omdat in sommige discussies discriminerende, seksistische en polariserende uitingen te vinden zijn.

¹⁵ 4chan is een website waar gebruikers volledig anonim en zonder moderatie berichten kunnen delen. Het platform staat bekend om de verspreiding van extreem haatdragende, gewelddadige en mogelijk radicaliserende content. 4chan wordt in de grafiiek 4plebs genoemd. 4plebs is een site die 4chan berichten archiveert en makkelijk doorzoekbaar maakt: <https://4plebs.org/>

¹⁶ 9gag is een platform dat zich richt op het delen van memes en korte video's. Het heeft een beperkte moderatie en staat bekend om zijn soms controversiële en aanstootgevende humor, die vaak grenst aan extremistische inhoud.

De aanwezigheid van lokale Nederlandse platformen valt op: GeenStijl en Dumpert samen zijn goed voor bijna 2 miljoen berichten. Ook Marokko.nl draagt

¹⁷ Bkcbx, een Nederlands nieuwsplatform, is een relatief nieuw online mediaplatform dat zich profileert als alternatief nieuws- en opiniekanaal. Het richt zich sterk op maatschappelijk en politiek debat en staat bekend om zijn kritische houding tegenover gevestigde media, overheid en instituties. Het platform biedt artikelen, video's en discussies, en trekt een publiek dat geïnteresseerd is in alternatieve perspectieven, vaak rond thema's als gezondheidszorg, politiek en vrijheidsrechten. Moderatie is beperkt, waardoor in de reacties ook polariserende en soms complottheoretische standpunten voorkomen.

¹⁸ Aangezien van Truthsocial maar 4 berichten afkomstig zijn, nemen we dit platform niet mee in het verdere onderzoek

Figuur 3 & 4: Voorbeelden van antisemitisch gebruik van emojis

bij met ruim 57.000 berichten. Verder is er in 2022 opnieuw substantiële Nederlandse activiteit zichtbaar op fringe platformen als 4chan (bijna 56.000 berichten), die bekend staan om hun minimale moderatie en het toelaten van extremistische en toxische content. Problematisch is dat met name jongeren actief lijken te zijn op dit soort fringe platformen¹⁹. Nieuw in de dataset van 2022 is het Nederlandse platform blckbx, dat ruim 2.800 berichten toevoegde.

2.2 Talen

De taalkundige analyse van de verzamelde data toont dat het overgrote deel van de berichten in het Nederlands is geschreven (25.140.344 berichten). Daarnaast werden kleinere subsets van Engelstalige data gevonden (66.338 berichten) en berichten die niet taalkundig konden worden geïdentificeerd (115.128). Deze laatste categorie bestaat voornamelijk uit berichten die uitsluitend uit afbeeldingen, emojis,

¹⁹ Analyse op basis van de Flesch Reading Ease indiceert dat met name jongeren actief zijn op 4chan (zie appendix 8)

hashtags of URL's bestaan, die desalniettemin relevant zijn in de analyse van antisemitisme. Antisemitisme kan immers ook uitgedrukt worden door niet-talige elementen.

Vergelijking 2021 - 2022

In vergelijking met 2021 is het totaal aantal verzamelde berichten in 2022 iets lager (25,3 miljoen tegenover 29,7 miljoen). Twitter/X blijft de grootste bron van data, al nam het absolute aantal onderzochte berichten af met ruim 4 miljoen. De bijdragen van de Nederlandse platformen GeenStijl en Dumpert bleven substantieel, maar daalden eveneens licht in volume ten opzichte van het jaar ervoor. Opvallend is dat het nieuwe platform blckbx in 2022 voor het eerst zichtbaar is in de dataset. Het platform werd in november 2020 opgericht en heeft sinds 2022 een eigen studio. In de 2 jaar sinds hun oprichting heeft blckbox ogenschijnlijk aan populariteit gewonnen. Daarnaast vinden we ook meer Nederlandse berichten op 9gag terug (van 1688 berichten in 2021 naar 14.122 in 2022). Dit kan wijzen op de groeiende rol van alternatieve (Nederlandse) mediakanalen²⁰ in het online discours.

²⁰ Alternatieve media is een niet volledig eenduidige term waarmee met name mediakanalen worden bedoeld die zich bewust afzetten van de zogenoemde "mainstream media" of afgekort "MSM". Deze kanalen focussen zich vooral op onderbelicht of nieuws of nieuws weergegeven vanuit een ander perspectief. Alternatieve mediakanalen wonnen aan populariteit tijdens de Covid-pandemie en zijn berucht vanwege de verspreiding van misinformatie en complottheorieën: https://nl.wikipedia.org/wiki/Alternatieve_media

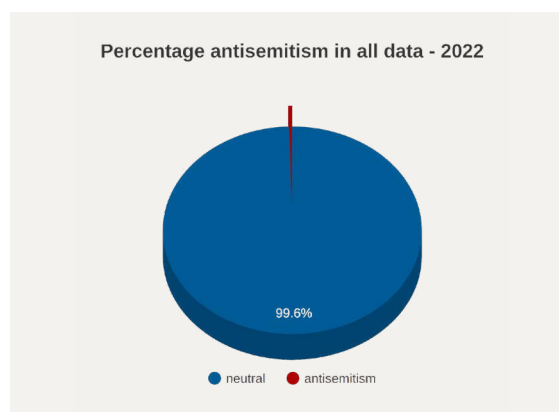
3. Toxiciteits-analyse

Om de aanwezigheid van antisemitisme in de verzamelde data te onderzoeken, is gebruikgemaakt van het toxiciteitsalgoritme in combinatie met de gespecialiseerde antisemitisme classifier, beide in-house ontwikkeld²¹. Deze AI-modellen stellen ons in staat om op systematische wijze onderscheid te maken tussen neutrale berichten, berichten die antisemitische inhoud bevatten en sub- en aanverwante categorieën van antisemitisme. In dit hoofdstuk analyseren we eerst de volledige dataset, alvorens in te zoomen op specifieke subsets die zijn gefilterd op relevante zoekwoorden. Daarna nemen we enerzijds intersectionaliteit en correlatie en anderzijds antisemitisch jargon onder de loep.

3.1 Toxiciteit gehele dataset

De eerste grafiek toont dat het overgrote deel van alle verzamelde berichten in 2022 (hierbij gaat het om de volledig willekeurig verzamelde data) neutraal is: 99,6% van alle berichten bevat geen antisemitische inhoud. Toch betekent dit, gezien de omvang van de dataset van ruim 25 miljoen berichten, dat er in absolute aantallen nog altijd sprake is van een substantiële hoeveelheid antisemitische berichten (meer dan 100.000). Wanneer de verdeling per platform wordt bekeken, valt op dat antisemitisme ongelijk verspreid is. 4chan vertoont opnieuw veruit de hoogste concentratie van antisemitisme gevolgd door Telegram en de lokale

platformen Marokko.nl en blkbox. Deze scheve verdeling bevestigt de bevindingen uit eerdere jaren dat fringe en alternatieve platforms fungeren als brandpunten van antisemitische uitingen.

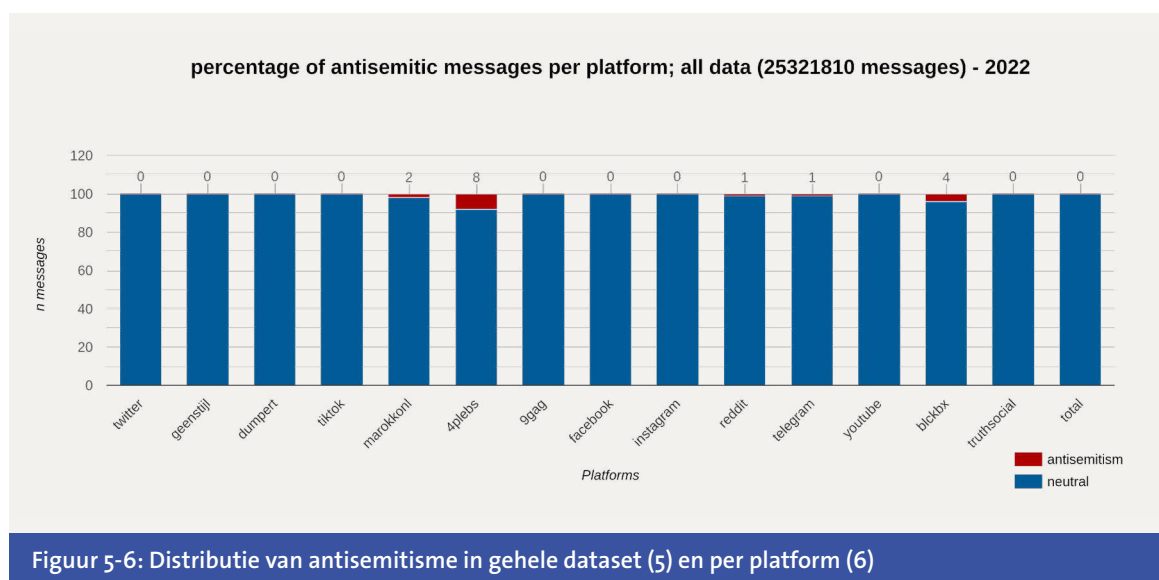

Wat betreft taal, is antisemitisme aanzienlijk meer dominant in het Engels. Het verschil in de concentratie van antisemitisme per taal wordt grotendeels verklaard door het feit dat de Engelstalige berichten veelal afkomstig zijn van fringe platforms zoals 4plebs, waar de drempel voor toxische en extremistische inhoud veel lager ligt. Daarnaast worden op Twitter/X Engelstalige antisemitische berichten vaak getweet door Nederlandse gebruikers.

Vergelijking 2021 – 2022

Vergeleken met 2021 zijn de algemene trends grotendeels stabiel gebleven: antisemitisme blijft in absolute termen beperkt tot een klein percentage

²¹ Zie het methodologisch document, paragraaf 4.2 en 4.3 voor meer uitleg hieromtrent

Figuur 5-6: Distributie van antisemitisme in gehele dataset (5) en per platform (6)

van de totale dataset, maar concentreert zich sterk op fringe en alternatieve platforms. Wel is er een lichte daling in het aantal berichten getagd als antisemitisch (van 0,5% naar 0,4%). De aanwezigheid van antisemitisme op platforms als 4plebs blijft significant, terwijl in 2022 het nieuwe platform bckbx voor het eerst een merkbare bijdrage leverde aan de dataset, met eveneens meetbare antisemitische inhoud. Ook Reddit vertoont in tegenstelling tot 2021 een meetbaar aantal antisemitische berichten.

Wat betreft de taalverdeling blijft de tegenstelling overeind: Engelstalige berichten vertonen verhoudingsgewijs meer antisemitisme dan Nederlandstalige berichten. Dit bevestigt dat de platformkeuze en de internationale dimensie van fringe communities bepalende factoren zijn voor de mate waarin antisemitisme online tot uiting komt.

3.2 Toxiciteit in berichten met betrekking tot de Joodse gemeenschap

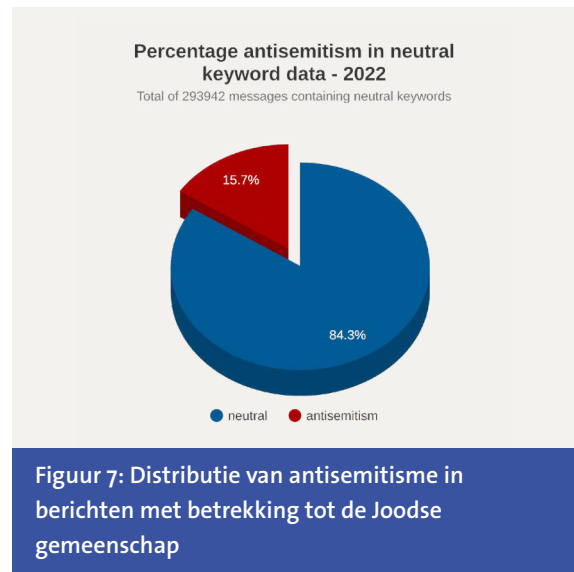
Ook werd een subset van de dataset geanalyseerd waarin enkel berichten zijn opgenomen die expliciet de Joodse gemeenschap benoemen (de keyword-subset)²². Daarbij is onderscheid gemaakt tussen neutrale zoektermen (zoals 'joden' en 'joodse', 293.942 berichten) en een uitgebreidere set waarin ook expliciet toxische termen voorkomen (zoals 'kankerjoden' en 'kutjoden', 343.350 berichten)²³. Dit onderscheid maakt het mogelijk om inzicht te krijgen in zowel de algemene discursieve context rond de Joodse gemeenschap, als in de mate waarin antisemitische terminologie bewust wordt ingezet.

De analyse van de subset met neutrale zoektermen laat zien dat 15,7% van de berichten over de Joodse gemeenschap antisemitisch van aard is (meer dan 45.000), wat een lichte toename betekent ten opzichte van 2021 (13,1%). Wanneer we ook de toxische zoektermen meenemen, stijgt dit percentage tot 20,3%, bijna 70.000 berichten²⁴ (15,3% in 2021).

²² Zie het methodologisch document voor uitleg bij deze subset en de gebruikte datasets in het algemeen

²³ Voor de volledige lijst van zoektermen, zie het Methodologisch document 4.1 en appendix 7

²⁴ Aan de hand van enkel keywords kunnen we nooit alle antisemitische berichten of berichten over de Joodse gemeenschap verzamelen. Daarom dat het ook van belang is naar alle verzamelde data te kijken, waarin het totaal aantal antisemitische berichten hoger ligt (104.126).

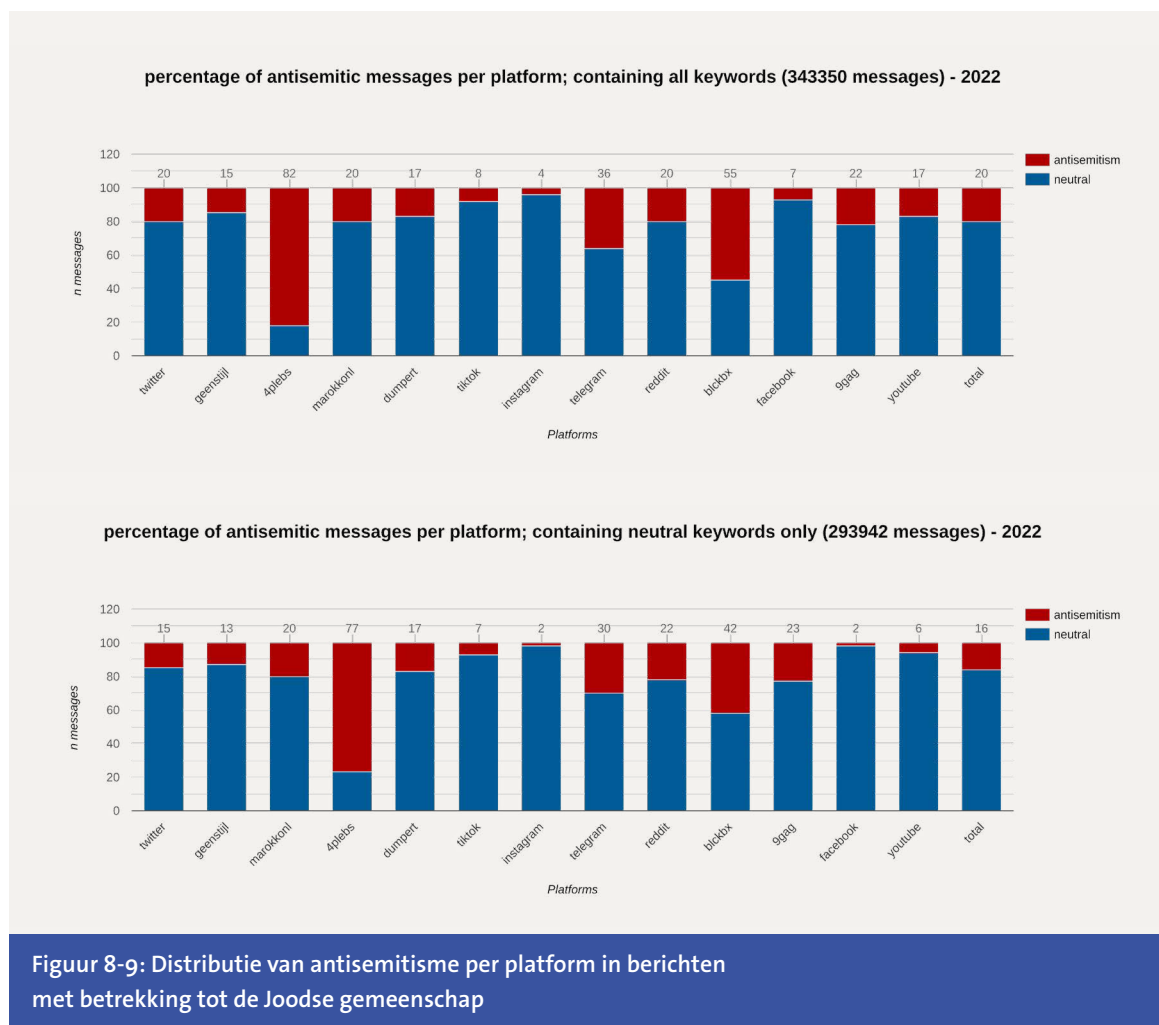
Platformen

Wanneer deze data naar platformen wordt uitgesplitst, blijft 4chan opnieuw de meest problematische omgeving: ruim driekwart van de berichten over de Joodse gemeenschap is daar antisemitisch. Ook platforms als Telegram (30%), 9gag (23%), Reddit (22%), en in toenemende mate de Nederlandse platforms bckbx (42%) en Marokko.nl (20%) laten hoge percentages zien. Op platforms zoals Twitter/X (15%) en GeenStijl (13%) blijft antisemitisme eveneens duidelijk aanwezig, hoewel in ietwat mindere mate, terwijl platforms met striktere moderatie, zoals Instagram, Facebook en YouTube, lagere percentages vertonen.

Wanneer alle zoektermen, inclusief de toxische, worden meegenomen (ruim 343.000 berichten), stijgt het aandeel antisemitische inhoud, zoals verwacht. 4chan bereikt in deze subset zelfs 82%, en ook bckbx (55%) en Telegram (36%) en stijgen significant. De mainstream platformen Youtube (6% - 17%), Facebook (2% - 7%) en Twitter/X (15% - 20%) vertonen eveneens een opvallende stijging. Dit wijst op een sterke aanwezigheid van antisemitische terminologie, met name binnen de genoemde fringe platformen, maar in zeker mate ook op deze mainstream platformen.

Vergelijking 2021 – 2022

In vergelijking met 2021 laat 2022 een lichte toename zien in de relatieve aanwezigheid van antisemitisme in de subset met neutrale zoektermen (13,1% naar 15,7%) en in de subset met alle zoektermen (15,3% naar 20,3%). Dit suggereert dat de online discussie rond de Joodse gemeenschap in 2022 lijkt te verharderen. In berichten die specifiek over de Joodse gemeenschap gaan, vinden we immers meer antisemitisme terug

(lichte stijging van 2.5%) en meer antisemitische scheldwoorden en jargon (meer prominente stijging van 5%). Daarnaast valt de opkomst van het platform blkbox op: in 2022 levert dit alternatieve Nederlandse kanaal voor het eerst substantieel bij aan de dataset en vertoont het direct een hoog aandeel antisemitische inhoud. Daarnaast vinden we ook meer antisemitische terminologie terug op de mainstream platformen Twitter/X, Youtube en Facebook en in Nederlandstalige berichten in het algemeen. De algemene patronen blijven echter stabiel: antisemitisme concentreert zich vooral op fringe platforms en binnen de Engelstalige data, terwijl Nederlandstalige en mainstream contexten relatief minder maar nog steeds significante percentages antisemitische inhoud bevatten.

3.3 Gemiddeld toxiciteitsniveau

Voor een beter begrip van de bredere context van online discours is een vergelijking gemaakt tussen het gemiddelde toxiciteitsniveau in volledig willekeurig

verzamelde berichten (438.935 berichten, oftewel de baseline data²⁵) en in berichten die specifiek betrekking hebben op de Joodse gemeenschap (de eerder genoemde subset gefilterd op neutrale zoektermen). Deze analyse maakt gebruik van het inhouse ontwikkelde toxiciteitsalgoritme²⁶, dat niet enkel antisemitisme detecteert, maar ook andere vormen van toxische taal, zoals ridiculisatie en dehumanisering en andere categorieën van haatspraak, zoals seksisme of racisme tegenover andere etnische minderheden. Op die manier wordt zichtbaar of de discussie over de Joodse gemeenschap systematisch verschilt in niveau van toxiciteit in vergelijking met het algemene online discours.

²⁵ Afkomstig van de dezelfde platformen uit 2022

²⁶ Zie het methodologisch document, paragraaf 4.2 voor uitgebreidere info

De baseline data van 2022 toont een lichte verschuiving ten opzichte van het voorgaande jaar. Het aandeel volledig neutrale berichten bedraagt 64,1%, een daling vergeleken met 70,2% in 2021. Tegelijkertijd stijgt het aandeel berichten met een lage toxiciteit²⁷ naar 29,1% en blijft circa 7% in de midden-

baseline. Slechts 30,3% van deze berichten is volledig neutraal. Meer dan de helft (53%) vertoont lage toxiciteit, 15,3% bevindt zich in de middencategorie, terwijl 1,5% een zeer hoge toxiciteit vertoont. Hiermee is het aandeel matig toxische berichten verder gestegen ten opzichte van 2021 (12%). Dit onderstreept dat discussies over de Joodse gemeenschap structureel vaker een vijandige of denigerende toon aannemen, zelfs wanneer deze niet expliciet antisemitisch zijn.

Vergelijking 2021 – 2022

Vergeleken met 2021 is in 2022 zowel in de baseline data als in de berichten over de Joodse gemeenschap een lichte toename van toxiciteit zichtbaar. In de algemene baseline dataset daalt het aandeel neutrale berichten (van 70,2% naar 64,1%) en stijgt het aandeel lage toxiciteit (van 24,7% naar 29,1%). Voor de berichten over de Joodse gemeenschap blijft het algemene patroon gelijk, sterk verhoogde toxiciteit vergeleken met de baseline, maar de tendens is versterkt: het aandeel neutrale berichten daalt verder (van 35,1% naar 30,3%), terwijl het aandeel midden-toxische berichten stijgt (van 12% naar 15,3%). Daarmee bevestigen de resultaten dat de online context rond de Joodse gemeenschap niet alleen structureel toxischer is dan de algemene online interactie, maar dat dit verschil in 2022 zelfs licht is toegenomen.

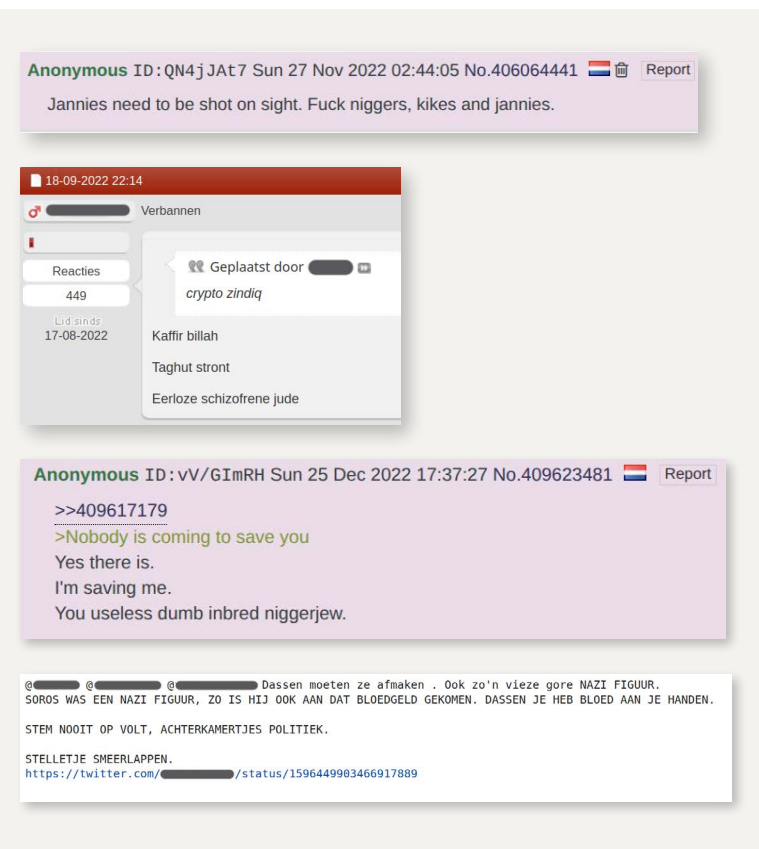
3.4 Intersectionaliteit en correlatie

Om een dieper inzicht te krijgen in de aard van antisemitische boodschappen is gekeken naar de overlap tussen antisemitisme en andere subcategorieën of thematische labels, zoals complottheorieën, negationisme²⁹, dreiging tot fysiek geweld (threats to life, oftewel TTLs), chan-cultuur (4chan-gerelateerd jargon³⁰), gewelddadig rechtsextremistisch jargon (Violent Right Wing Extremism, oftewel VRWE³¹) en anti-zionisme/anti-Israël-

²⁹ Holocaust-ontkenning, verheerlijking, ridiculisering en bagatellisering

³⁰ Jargon kenmerkend voor gebruikers van 4chan, vergelijkbare alternatieve fringe-platformen en de zogenaamde 'chan-cultuur' die berucht is voor het verspreiden van antisemitisme en andere toxische content: <https://gnet-research.org/2024/07/26/extremist-chan-culture/>

³¹ Gewelddadig rechtsextremistisch jargon. Veelal typisch neonazistische jargon en nazistische termen uit WOII. Voor meer info

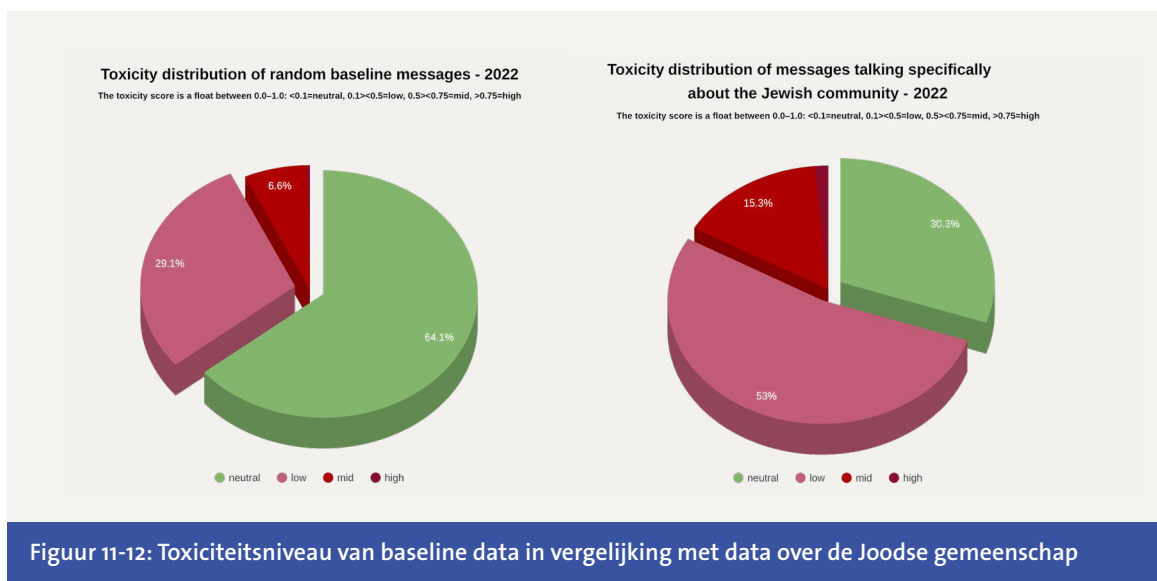
Figuur 10: tot hoge²⁸ toxiciteitscategorie. Dit suggereert dat het algemene online discours in 2022 iets toxischer is geworden, al blijft de meerderheid van de willekeurige berichten niet-toxisch.

Voorbeelden van berichten die in de hoogste toxiciteitscategorie vallen

De berichten die expliciet over de Joodse gemeenschap gaan, laten in 2022 opnieuw een aanzienlijk hoger toxiciteitsniveau zien dan de

²⁷ Laag-toxische berichten zijn niet neutraal, maar ook niet per se haatspraak. Het gaat hier veelal om aanmatigend en triggerend taalgebruik. De inhoud is vaak sarcastisch en/of laatdunkend en maakt gebruik van woorden, zoals 'dom', 'onzin', 'flauwekul', etc.

²⁸ Zeer toxische berichten bevatten doorgaans een scala aan zeer diverse toxische uitdrukkingen die niet alleen antisemitisch zijn, maar ook binnen andere toxiciteitscategorieën vallen, gecombineerd met expliciet dreigende taal.

Figuur 11-12: Toxiciteitsniveau van baseline data in vergelijking met data over de Joodse gemeenschap

retoriek³². Deze analyse maakt duidelijk in welke mate antisemitisme voorkomt in combinatie met bredere ideologische of extremistische discoursen. Voor deze analyse werd enkel de data gelabeld als antisemitisch in acht genomen.

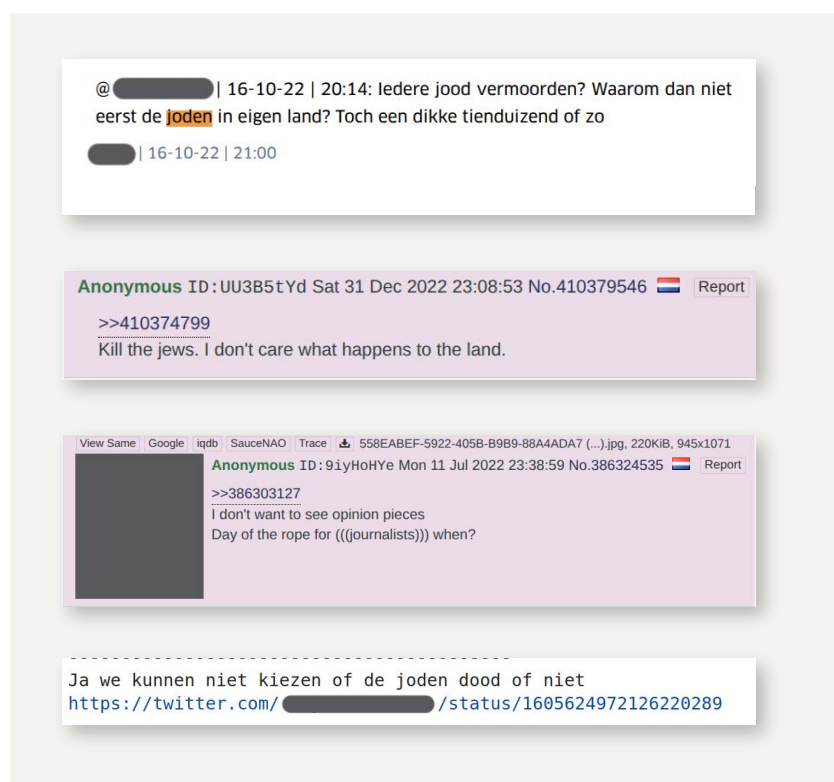
De analyse van antisemitische berichten in 2022 toont dat antisemitisme vaak voorkomt in combinatie met bredere toxische discoursen en ideologische kaders. Complottheorieën zijn sterk vertegenwoordigd: 72,8% van de antisemitische berichten werd gelabeld als 'conspiracy'. Dit percentage ligt iets hoger dan in 2021 (66,9%) en bevestigt dat samenzweringsdenken een structureel ankerpunt blijft van antisemitische retoriek. Negationisme komt in 2022 voor in 11,5% van de antisemitische berichten, waarmee het aandeel enigszins is afgenomen maar nog steeds zichtbaar aanwezig is (14,3% in 2021). De daling kan te maken hebben met een afname in Holocaust-vergelijkingen met betrekking tot de Covid-19-pandemie. In mei 2022 werden alle pandemie-maatregelen immers stopgezet.

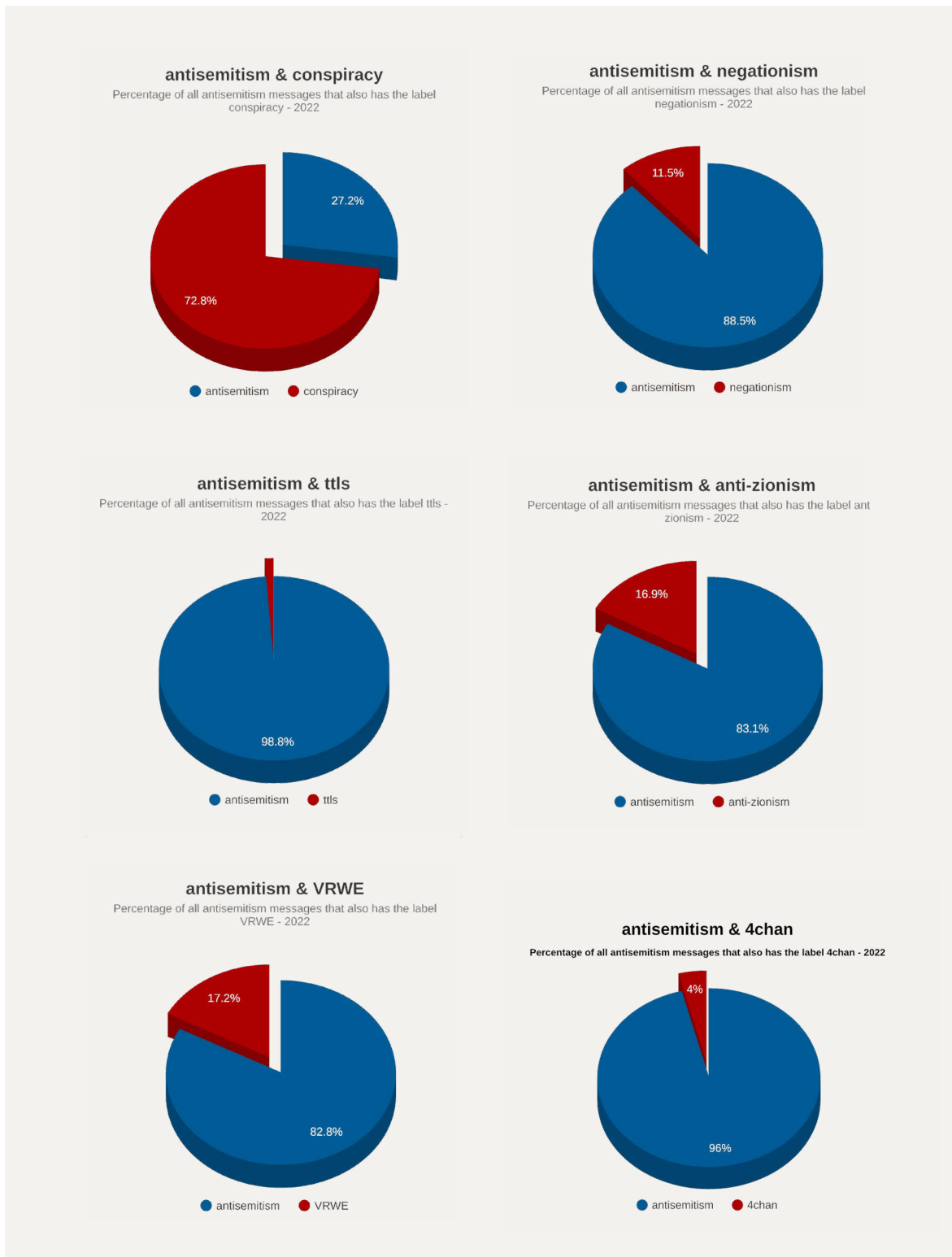
over VRWE zie appendix 4.

³² Uitingen die specifiek de staat Israël en/of het zionisme bekritisieren. In dit onderzoek maken we geen onderscheid tussen anti-zionistische en anti-Israël retoriek. **Belangrijk is dat dergelijke uitingen in eerste instantie niet als antisemitisch worden geclassificeerd.** Alleen wanneer een bericht zowel dit label als het 'antisemitisme' label krijgt, wordt het bericht als antisemitisch gerekend. Met behulp van dit label willen we inzicht krijgen in de mate van kritiek op Israël of zionisme die eveneens antisemitisch is.

Andere categorieën tonen een vergelijkbaar patroon. Zo werd 17,2% van de antisemitische berichten in verband gebracht met gewelddadig rechts-extremistische retoriek (VRWE), en 16,9% met anti-zionisme en anti-Israëlische retoriek. Deze percentages liggen dicht bij de waarden van 2021 en bevestigen de structurele verwevenheid van antisemitisme met bredere vormen van politieke en ideologische vijandigheid. Labels die verwijzen naar chan-cultuur (zoals '4chan') en expliciete

Figuur 13: Voorbeelden van TTLs gevonden in dataset - 2022 (4chan en Twitter/X)

Figuur 14-19: Distributie van antisemitische sub- en aanverwante categorieën

dreigementen tot fysiek geweld (TTLs) blijven relatief zeldzaam (respectievelijk circa 4% en 1%), maar met name de aanwezigheid van TTLs is verontrustend. In absolute getallen gaat het hierbij om honderden directe bedreigingen met dood en geweld tegenover de Joodse gemeenschap³³

De uitsplitsing naar platformen maakt duidelijk dat antisemitische subcategorieën niet gelijkmatig verdeeld zijn. Een zichtbaar percentage TTLs vinden we met name terug op 4chan en in mindere mate op Twitter/X en ook blckbx. Telegram is in 2022 uit deze lijst verdwenen. Anti-zionisme/Israël retoriek komt opnieuw het vaakst voor op Marokko.nl.

Vergelijking 2021 – 2022

In vergelijking met 2021 valt op dat de correlatie tussen antisemitisme en complottheorieën in 2022 enigszins is toegenomen (van 66,9% naar 72,8%). Het aandeel negationisme daalde licht (van 14,3% naar 11,5%). De daling heeft te maken met een afname in Holocaust-vergelijkingen met betrekking tot de Covid-19-pandemie. Tegelijkertijd bleven de percentages voor VRWE en anti-zionisme relatief stabiel, wat erop wijst dat antisemitisme structureel ingebed blijft in bredere extremistische en ideologisch-politieke discoursen. De aanwezigheid van TTLs (gedaald) en chan-cultuur (licht gestegen) bleef beperkt, maar stabiel, en blijft daarom een punt van zorg, met name de directe bedreigingen. Nieuw in 2022 is de zichtbare bijdrage van blckbx als platform, waar we onder meer een zichtbaar percentage TTLs terugvinden. Op Telegram meten we in 2022 niet langer een zichtbare aanwezigheid van TTLs.

3.5 Meest voorkomende scheld- en triggerwoorden

In deze sectie zoomen we verder in op toxische terminologie en jargon. We bekijken de meest voorkomende scheld- en triggerwoorden uit antisemitische social media berichten van 2022. We analyseren hier enkel de berichten getagd als antisemitisch, maar we beperken ons niet tot het in kaart brengen van enkel antisemitische termen en frases. Ook tekst die op een andere manier problematisch is, wordt gedetecteerd. Bijvoorbeeld

³³ We keken ook naar de intersectionaliteit van antisemitisme enerzijds en seksisme en anti-lhbt retoriek anderzijds, maar de overlap was miniem

racistisch, seksistisch, homofob of op een andere manier haatdragend woordgebruik. Daarnaast worden zogenoemde triggerwoorden in acht genomen. Met triggerwoorden bedoelen we woorden die op zichzelf niet toxisch zijn, maar vaak voorkomen in een problematische context, zoals haatspraak en desinformatie. Denk hierbij bijvoorbeeld aan woorden, zoals *“alle joden”*, *“propaganda”* of *“elite”*. Dit zijn geen scheldwoorden, maar deze termen worden wel veelvuldig gebruikt in antisemitische content. We kozen voor een dergelijke uitgebreide aanpak om de toxiciteit en terugkerende thema's in antisemitische social media berichten zo volledig mogelijk in kaart te brengen.

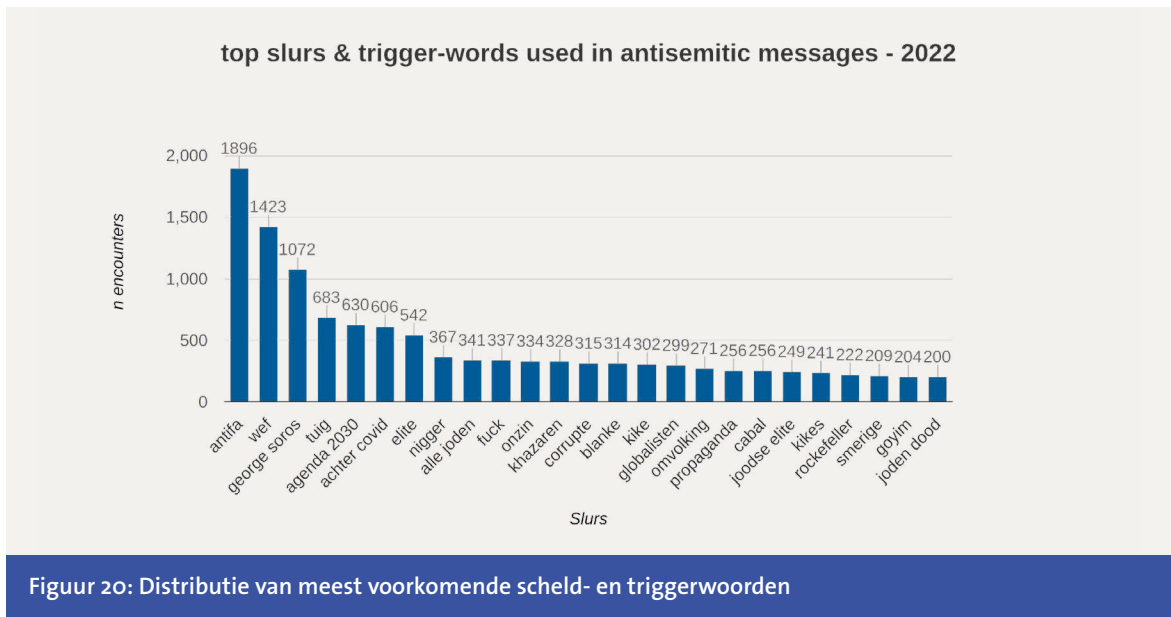
De meest voorkomende termen zijn sterk verbonden met complotnarratieven en politieke vijandbeelden. Termen als *“antifa”*³⁴, *“WEF”*³⁵, *“George Soros”*, *“agenda 2030”*³⁶ en *“achter covid”* domineren de frequentielijst. Deze woorden verwijzen naar actoren, organisaties en thema's die in complotdiscours vaak centraal staan en worden in antisemitische context gebruikt om vermeende 'Joodse invloed' of 'wereldwijde manipulatie' te benadrukken. Andere veelvoorkomende termen, zoals *“agenda 2030”* en *“achter covid”*, sluiten aan bij gelijkaardige complottheorieën over vermeende Joodse manipulatie rond hedendaagse fenomenen, zoals de Covid-19-pandemie en mondiale beleidskaders. Dit wijst op een verweving van traditioneel antisemitisme met actuele desinformatie- en haatnarratieven.

George Soros, een Amerikaans-Hongaarse zakenman en filantroop met Joodse roots, speelt in deze complotten een centrale rol. Soros wordt onder andere beticht van media- en (geo)politieke manipulatie, waaronder het aansturen en financieren van zaken zoals immigratie, antifa en vaccins. Deze retoriek

³⁴ (ultra) linkse, antifascistische beweging die soms wordt genoemd in complottheorieën: [https://en.wikipedia.org/wiki/Antifa_\(United_States\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Antifa_(United_States))

³⁵ World Economic Forum (WEF) internationale non-profit thinktank waarover veel complottheorieën bestaan: https://nl.wikipedia.org/wiki/World_Economic_Forum

³⁶ Framework van de Verenigde Naties uit 2015 met plannen om armoede en de klimaatcrisis wereldwijd te bestrijden. Hierover bestaan veel complottheorieën: <https://factually.co/fact-checks/politics/agenda-2030-criticisms-conspiracy-theories-fact-checking-27e171>

Figuur 20: Distributie van meest voorkomende scheld- en triggerwoorden

echoot klassieke antisemitische tropen waarin Joodse spilfiguren worden beschuldigd heimelijke macht en controle uit te oefenen³⁷. Naast Soros worden ook andere Joodse publieke figuren, zoals de Rothschild familie (bankiersfamilie van Duits-Joodse oorsprong³⁸), genoemd in een gelijkaardige context.

Naast dergelijke triggerwoorden komen ook klassieke scheldwoorden voor (“kike”³⁹, “nigger”, “faggot”, “homo”, “neger”). Sommige hiervan hebben betrekking op andere haatcategorieën dan antisemitisme, zoals racistische of homofobe taal. Deze aanwezigheid onderstreept dat antisemitisme online vaak samengaat met bredere haatdragende retoriek die elkaar versterken. Het meest verontrustend is de aanwezigheid van termen die een expliciet gewelddadige ondertoon bevatten, zoals “joden dood”.

Wat betreft platformverschillen zien we dat op Twitter/X met name complotgerelateerde termen circuleren (“antifa”, “WEF”, “George Soros”, “agenda 2030”, “achter covid”). Opvallend is dat op Twitter/X het woord “khazaren”⁴⁰ opduikt, een eerder obscure complotterm. Op 4plebs daarentegen wordt het antisemitisme in sterkere mate verweven met racistische en homofobe haatspraak, zoals blijkt uit het frequent gebruik van “kike”, “nigger”, “faggot”, “retarded” en “trannies”. Dit illustreert hoe antisemitisme daar ingebed is in een bredere ‘chancultuur’ van intersectionele haat. Op de platformen Telegram en Marokko.nl komen daarentegen meer specifieke en obscure termen voor, zoals “cabal”⁴¹, “khazarian”, “kalifaat” en “duivel”, die sterk religieus en complotgeladen van aard zijn.

³⁷ <https://factually.co/fact-checks/politics/evolution-of-george-soros-conspiracy-theories-antisemitism-role-e88932>

³⁸ <https://www.britannica.com/story/where-do-anti-semitic-conspiracy-theories-about-the-rothschild-family-come-from>

³⁹ Engelstalig antisemitisch scheldwoord: <https://en.wikipedia.org/wiki/Kike>

⁴⁰ Terugkerende antisemitische complottheorie die beweert dat zogenaamde “Khazaarse Joden” geen “echte” Joden zijn (meer hierover in hoofdstuk 8: Topic analyse): <https://www.adl.org/resources/article/untangling-false-claims-about-ashkenazi-jews-khazars-and-israel>

⁴¹ “Cabal” refereert aan een geheim genootschap van samenzweersers. Etymologisch is het woord afgeleid van “Kabbalah” (Joodse mystiek).

Figuur 21-25: Distributie van meest voorkomende scheld- en triggerwoorden per platform

Vergelijking 2021 – 2022

In vergelijking met 2021 is in 2022 een duidelijke schaalvergroting zichtbaar: zowel de frequentie als de diversiteit van gebruikte termen is toegenomen. Waar in 2021 namen als “George Soros” en “WEF” al prominent aanwezig waren, zien we in 2022 een verdere verankering van deze figuren als centrale symbolen binnen antisemitische retoriek. Daarnaast zien we actuele termen, zoals “achter covid” en “agenda 2030” vaker terugkomen in complotnarratieven.

Nieuw in 2022 is eveneens het opduiken van de complotgeladen term “khazaren”⁴² (zogenaamde “neppe” of “corrupte” Joden), op meer mainstream-platformen zoals Twitter/X.

⁴² <https://www.adl.org/resources/article/untangling-false-claims-about-ashkenazi-jews-khazars-and-israel> (zie hoofdstuk 5 voor meer uitleg hierbij)

4. Netwerkanalyse

Een netwerkanalyse is een methode om de relaties en interacties binnen een digitaal ecosysteem inzichtelijk te maken. Het netwerk bestaat uit nodes (knooppunten) en edges (verbindingen). In de context van sociale media representeren de nodes gebruikers en de edges de interacties tussen deze gebruikers, zoals replies, mentions of retweets⁴³. Hoe groter een node wordt weergegeven, hoe groter de invloed van de betreffende gebruiker binnen het netwerk, doorgaans gemeten aan de hand van het aantal verbindingen en interacties⁴⁴. Daarnaast positioneert het algoritme de nodes zodanig dat er sprake is van aantrekkings- en afstotingskrachten: gebruikers die veel met elkaar in contact staan, worden dicht bij elkaar geplaatst, terwijl gebruikers zonder wederzijdse interacties verder uit elkaar bewegen⁴⁵.

⁴³ https://en.wikipedia.org/wiki/Social_network_analysis

⁴⁴ Om de invloed en grootte van een node te berekenen, maakten we gebruik van Degree: <https://www.sciencedirect.com/topics/computer-science/degree-centrality>

⁴⁵ Voor de layout van dit netwerk gebruikten we het ForceAtlas2 algoritme: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0098679>

Het hier weergegeven netwerk is gebaseerd op Twitter/X-data^{46,47,48}. We namen hiervoor de Nederlandse top 250 van meest actieve accounts, accounts met de meeste volgers en accounts die het meeste antisemitisme verspreiden⁴⁹ in acht, plus de accounts waar ze mee converseren⁵⁰. Elke node staat voor een Twitter/X-gebruiker, en elke

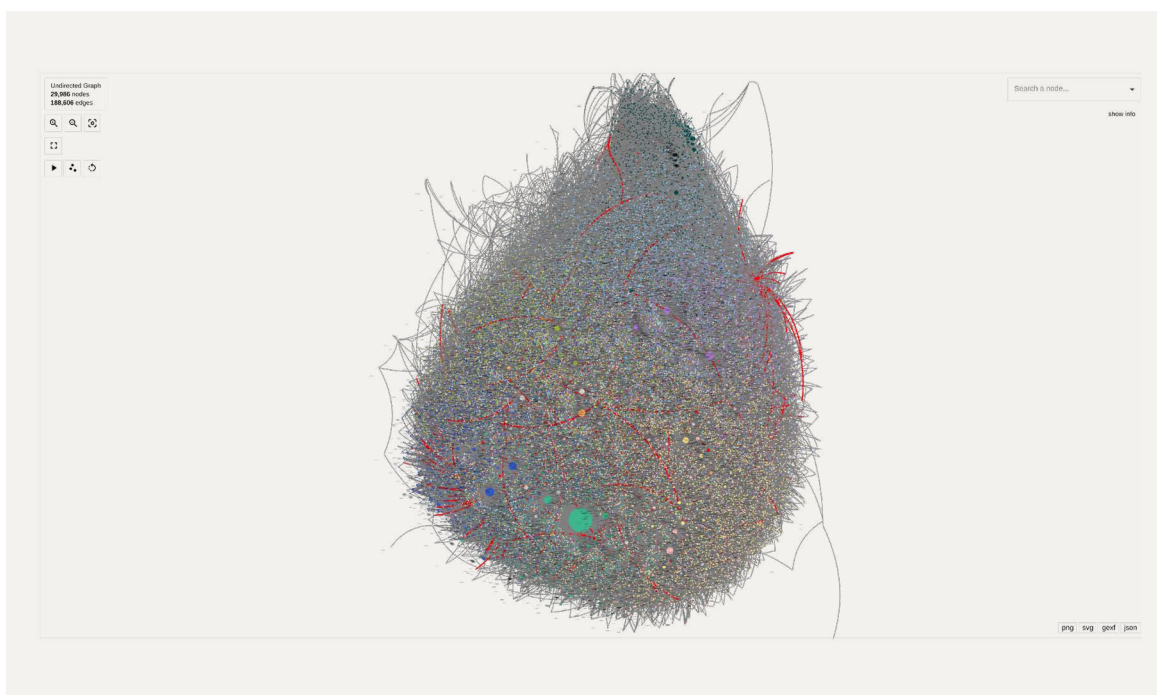
⁴⁶ We kozen voor Twitter/X omdat dit platform veel niet-anonieme data levert, waarvan op een gemakkelijke en correcte manier kan worden nagegaan wie op wie reageert. Daarnaast zijn veel politici en andere publieke figuren actief op Twitter/X, zodat een netwerkanalyse van Twitter/X data eveneens het politieke spectrum van de onderzochte accounts weerspiegelt.

⁴⁷ De netwerkanalyse en -visualisatie werden tot stand gebracht met behulp van de Python libraries networkx <https://networkx.org/documentation/stable/tutorial.html>

⁴⁸ En IPySigma: <https://github.com/medialab/ipysigma>

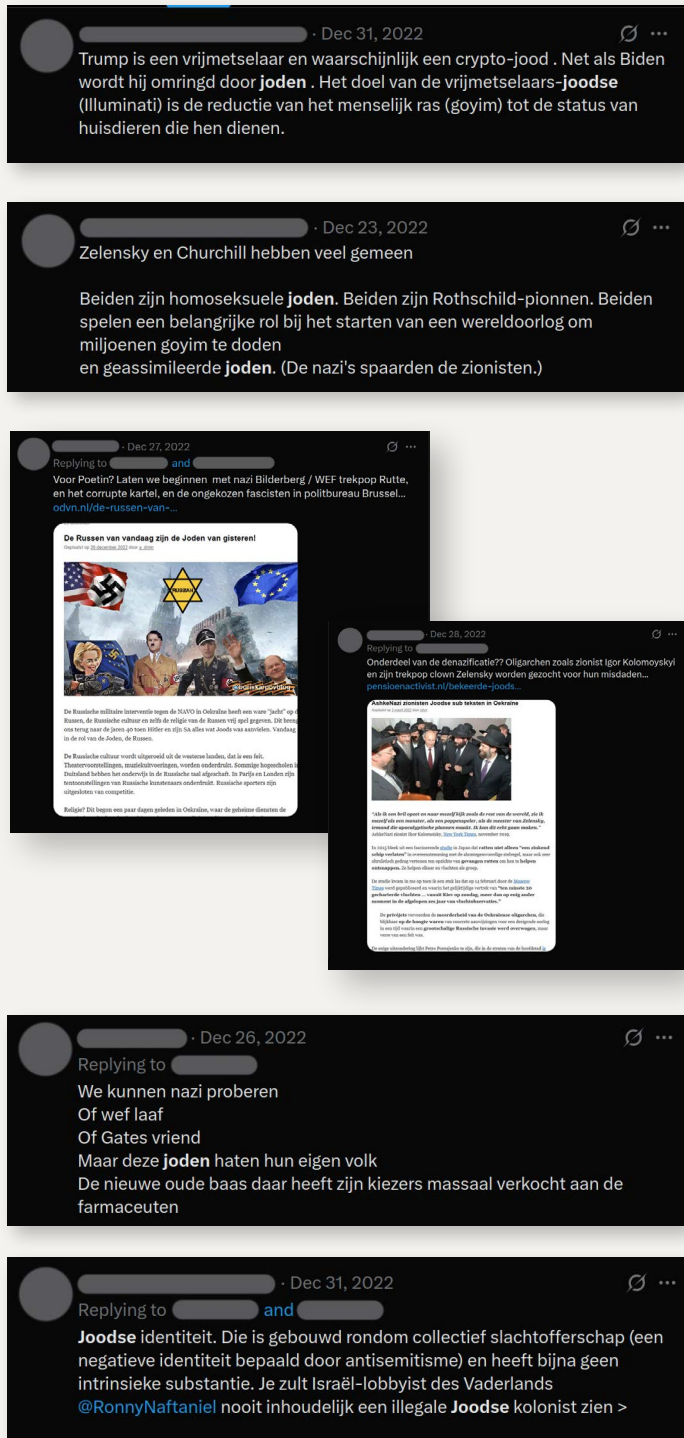
⁴⁹ Deze accounts verspreiden minstens 20 antisemitische berichten in 2022 (superverspreiders).

⁵⁰ Hier werd vervolgens nog eens de top 20.000 meest voorkomende accounts van genomen om het uiteindelijke netwerk te vormen. Het netwerk toont dus enkel de meest actieve en invloedrijke accounts en hun gesprekspartners, oftewel het topje van de ijsberg van het Nederlandse Twitter/X landschap.

Figuur 26: Netwerkanalyse van Nederlands Twitter/X accounts - 2022 - rode nodes representeren verspreiders van antisemitisme

Figuur 27: Voorbeelden van berichten die superverspreiders verspreiden in 2022

dan met de rest van het netwerk⁵¹. Deze clusters reflecteren ook bredere politieke scheidslijnen:

Waar het netwerk van 2021 duidelijke, meer genuanceerde clusters liet zien, valt in 2022 op dat de clusters minder scherp afgebakend zijn. Linksonder en in de linkerhelft van het netwerk bevinden zich de groene en donkerblauwe clusters, die voornamelijk politiek centrum en centrum-linkse gebruikers representeren. Aan de rechter- en bovenkant van het netwerk domineren meer rechtsgeoriënteerde accounts (gele, paarse en lichtblauwe clusters). De paarse cluster bestaat grotendeels uit radicaal-rechtse accounts die nauw verbonden zijn met complotverspreidende profielen.

Net als in 2021 vinden we meerdere grote rode nodes: superverspreiders van antisemitisme in het Nederlandse Twitter/X landschap. We vinden veel van dezelfde accounts terug. Ook bevindt zich opnieuw een grote rode cluster in deze radicaal-rechtse en complot gerelateerde zone, wat bevestigt dat antisemitisme hier structureel ingebed blijft. Tegelijkertijd wijst de netwerkanalyse van 2022 op een belangrijke verandering: antisemitisme verspreidt zich meer diffuus door het netwerk. Rood gemarkeerde clusters zijn ditmaal ook zichtbaar in die delen van het netwerk die behoren tot het politieke centrum en de meer linkse segmenten van het netwerk.

Vergelijking 2021 – 2022

Deze verschuiving kan suggereren dat antisemitische retoriek in 2022 breder ingang vond en ook in netwerken circuleerde waar dit in eerdere jaren minder prominent was. Het bredere verspreidingspatroon kan wijzen op een normalisering van antisemitische discoursen in uiteenlopende politieke en maatschappelijke gemeenschappen. We zien opnieuw dat superverspreiders verschillende vormen van antisemitisme verspreiden, zoals complottheorieën en anti-zionisme/Israël retoriek. Nieuw zijn de pro-Russische antisemitische berichten.

⁵¹ Communities zijn in dit netwerk bepaald aan de hand van de Louvain-methode: https://en.wikipedia.org/wiki/Louvain_method

5. Topic analyse

Topic-modelling is een methode waarmee terugkerende thema's en narratieven in grote hoeveelheden tekst automatisch kunnen worden herkend en samengevat op basis van clusterings-algoritmes. In dit onderzoek zijn antisemitische berichten uit 2022 eerst omgezet in tekst-embeddings⁵², numerieke representaties die semantische informatie over de inhoud van de berichten coderen. Met behulp van een clusteringmodel^{53,54} zijn deze embeddings vervolgens gegroepeerd in clusters van berichten die inhoudelijk sterk op elkaar lijken. Per cluster genereerde een large language model (LLM) een korte samenvatting van de gemeenschappelijke kenmerken van de berichten. Tot slot werden ook alle clusters gezamenlijk samengevat, zodat een breed overzicht ontstond van de dominante topics, subthema's en narratieven in de antisemitische data⁵⁵. Deze aanpak, die een grondige vertrouwdheid met zowel de technische infrastructuur als de inhoudelijke context vereist, maakt het mogelijk om patronen bloot te leggen die handmatig moeilijk of onmogelijk in kaart te brengen zouden zijn, en biedt daarmee een systematisch overzicht van de verschillende terugkerende topics, thema's en narratieven in antisemitische social media berichten uit 2022⁵⁶.

5.1 Grote topics

In 2022 komen een aantal dominante thema's sterk naar voren. Het meest voorkomende narratief betreft de voorstelling van Joden als machtige complotdenkers en "poppenspelers" die achter uiteenlopende mondiale gebeurtenissen zouden schuilgaan. Dit sluit nauw aan bij klassieke antisemitische stereotypen, maar wordt in 2022 sterk geactualiseerd met nieuwe politieke en maatschappelijke contexten. George Soros en de

Rothschild-familie duiken wederom op als symbolen voor vermeende Joodse controle over media, financiën, de EU en zelfs de oorlog in Oekraïne. Soros en een zogenoemde "Joodse elite" worden herhaaldelijk genoemd als sponsor van Antifa, Black Lives Matter (BLM)⁵⁷, Kick Out Zwarte Piet (KOZP)⁵⁸ en LGBTQ+, als organisator van migratiebewegingen, het indoctrineren via schoolboeken en als verborgen financier van Europese politici en publieke personen, zoals Greta Thunberg⁵⁹. Hierbij worden complottermen, zoals "white replacement"⁶⁰, "white genocide"⁶¹, "New World Order"⁶² en "Kalergi-plan"⁶³ genoemd en pro-Putin/Rusland en anti-LGBTQ+ retoriek verspreid.

Andere antisemitische complottheorieën die naar voren komen zijn het idee dat "Joden de slavenhandel organiseerden"⁶⁴, valse quotes uit de Talmud die beweren dat Joden macht over niet-Joden na moeten streven⁶⁵ en het complot van de "Khazaarse Joden", zogenaamde "neppe Joden" of "crypto Joden", die beschuldigd worden van zaken als satanisme en heimelijke controle⁶⁶. Ook gedachtegoed waarin naast Joden, aliens en "reptilians"⁶⁷ worden neergezet

⁵⁷ Anti-racisme en -discriminatie beweging: https://en.wikipedia.org/wiki/Black_Lives_Matter

⁵⁸ Actiegroep die bewustwording creëerde rond racisme en zwarte piet: https://nl.wikipedia.org/wiki/Kick_Out_Zwarte_Piet

⁵⁹ (klimaat) activiste die internationale bekendheid geniet: https://nl.wikipedia.org/wiki/Greta_Thunberg

⁶⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/Great_Replacement_conspiracy_theory

⁶¹ https://en.wikipedia.org/wiki/White_genocide_conspiracy_theory

⁶² https://en.wikipedia.org/wiki/New_World_Order_conspiracy_theory

⁶³ https://en.wikipedia.org/wiki/Kalergi_Plan

⁶⁴ Terugkerende antisemitische complottheorie die beweert dat Joden een disproportioneel aandeel hadden in de slavenhandel: <https://www.myjewishlearning.com/article/jews-and-the-african-slave-trade/>

⁶⁵ Opzettelijke misquotes, foutieve vertalingen, verdraaiingen en verzinsels uit de Talmud is een terugkerend antisemitisch concept: <https://gnasherjew.com/distortion-of-the-talmud-mistranslated-out-of-context-and-fake-quotes/>

⁶⁶ <https://www.adl.org/resources/article/untangling-false-claims-about-ashkenazi-jews-khazars-and-israel>

⁶⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/Reptilian_conspiracy_theory

⁵² Hiervoor gebruikten we het embedding-model intfloat/multilingual-e5-large-instruct: <https://huggingface.co/intfloat/multilingual-e5-large-instruct>

⁵³ Hiervoor gebruikten we de Python library BERTopic: <https://maartengr.github.io/BERTopic/index.html>

⁵⁴ Met de clusterings-modellen HDBSCAN in combinatie met UMAP: <https://medium.com/@ps.deeplearning.training/hdbscan-clustering-and-umap-visualisation-f31e653f7218>

⁵⁵ Opnieuw aan de hand van gemini/gemini-1.5-pro en LiteLLM

⁵⁶ Voor meer informatie bij de technische aspecten van de topic analyse, zie het uitgebreide technische rapport, hoofdstuk 6.

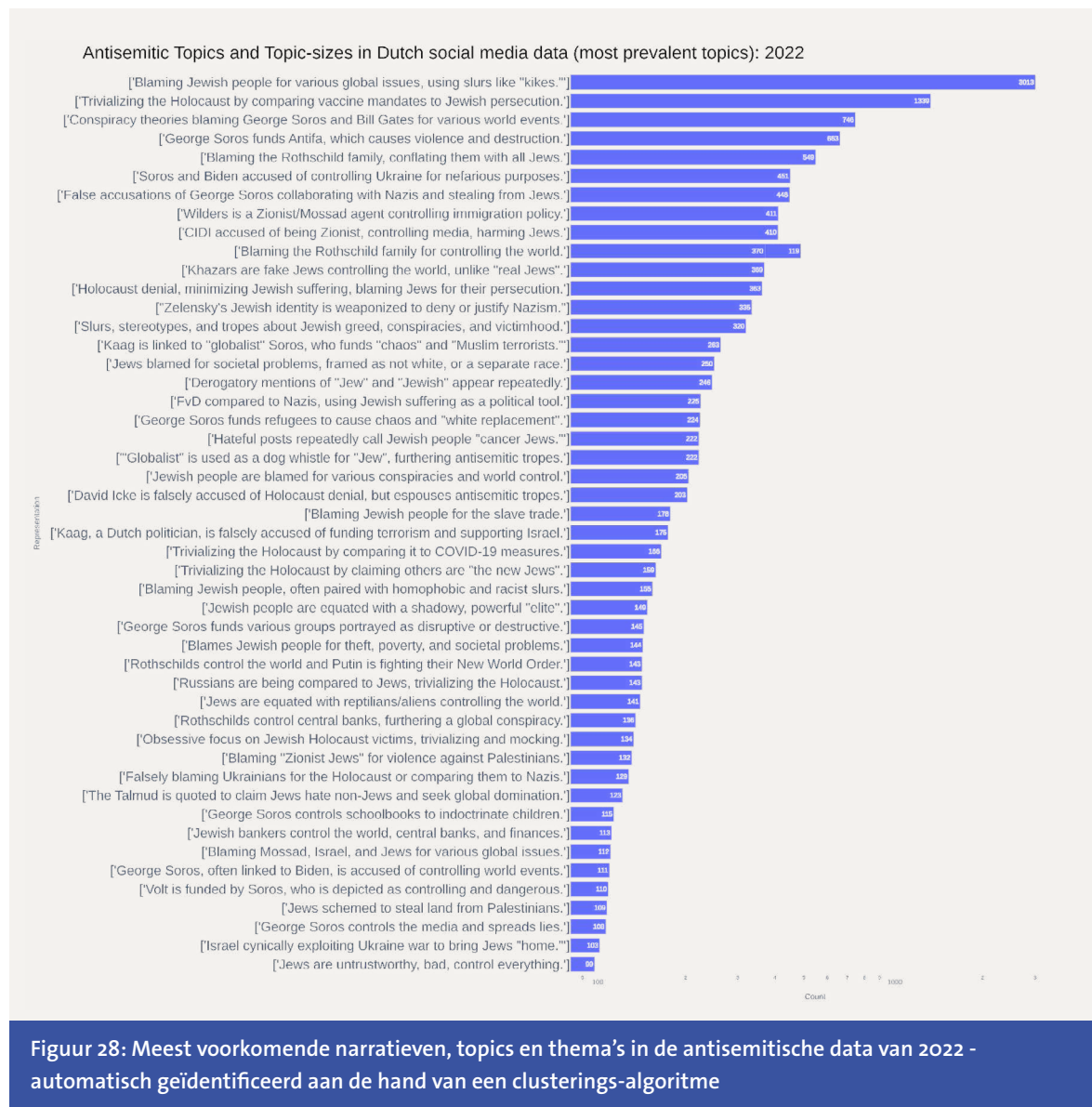
als geheime machthebbers wordt zichtbaar. Dat dit soort obscure complotten ook in het Nederlandse discours opduiken, kan te maken hebben met het feit dat de bekende Britse complotdenker David Icke (die deze theorieën verspreidt) eind 2022 de toegang tot Nederland werd ontzegd⁶⁸.

Een tweede omvangrijk thema betreft Holocaust-trivialisering, in het bijzonder via de pandemie en de vaccinatiecampagnes. Vaccinatiebewijzen worden wederom vergeleken met de Jodenster, terwijl anti-

vaccinatiegroepen zichzelf neerzetten als “de nieuwe Joden”. Nieuw is dat ook de boeren in sommige posts vergeleken worden met Joodse slachtoffers uit WOII. Dit waarschijnlijk, omdat Farmers Defense Force in 2022 stelt hun in 2019 gemaakte overeenkomsten met de Jodenvervolging niet terug te nemen, waarmee ze opnieuw voor ophef zorgden⁶⁹. Deze vergelijkingen trivialisieren de historische werkelijkheid van de Holocaust en herinterpreteren deze als symbool voor hedendaagse politieke strijd. Het thema van Holocaustverdraaiing strekt zich bovendien uit naar holocau-

⁶⁸ <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/11/04/britse-complotdenker-david-icke-mag-nederland-niet-binnen-om-spe/>

⁶⁹ <https://jonet.nl/boerenvoorman-neeemt-vergelijking-met-jodenvervolging-niet-terug/>

Figuur 28: Meest voorkomende narratieven, topics en thema's in de antisemitische data van 2022 - automatisch geïdentificeerd aan de hand van een clusterings-algoritme

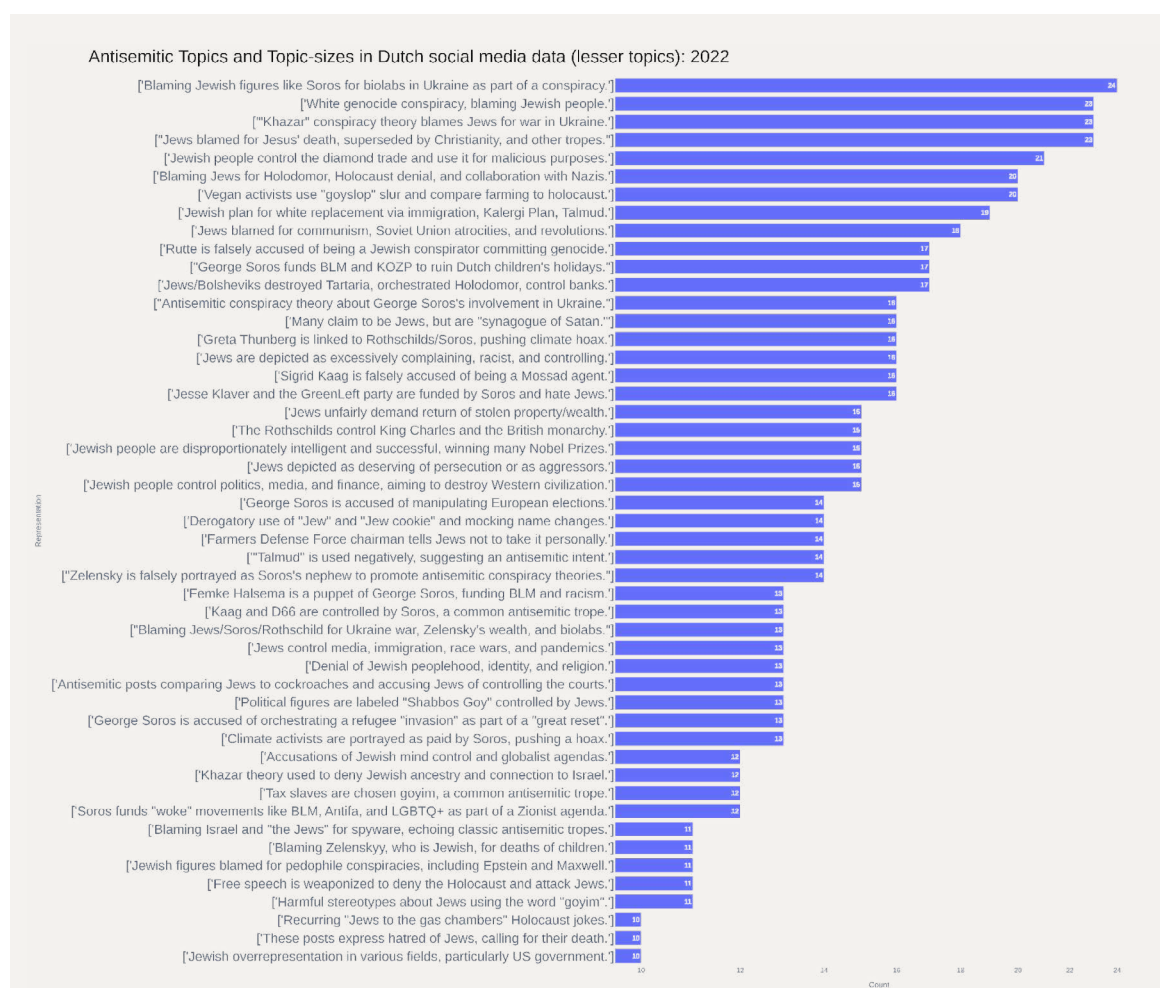
stgrappen en -ontkenning en bredere internationale kwesties: Oekraïense president Zelensky wordt aangevallen op zijn Joodse afkomst en afgeschilderd als iemand die zijn identiteit zou “misbruiken” om steun te vergaren.

Een derde cluster betreft Israël en zionisme. Berichten beweren dat Israël, Mossad of de “zionistische lobby” mondiale conflicten sturen, waaronder de oorlog in Oekraïne, en dat zij Westerse leiders manipuleren. De lijn tussen kritiek op Israëlisch beleid en expliciet antisemitische narratieven wordt in deze posts vaak overschreden, waarbij de gehele Joodse gemeenschap verantwoordelijk wordt gehouden voor vermeende Israëlische geopolitieke daden.

Daarnaast valt op dat in 2022 opnieuw veelvuldig gebruik wordt gemaakt van expliciete scheldwoorden en toxische stereotyperingen. Termen als “kankerjood” en “kikes” keren veelvuldig terug. Ook worden Hebreeuwse termen zoals goyim⁷⁰ en shabbos goy⁷¹ op denigrerende wijze gebruikt.

⁷⁰ “Goy” of “Goyim” zijn woorden van Hebreeuwse origine die naar niet-Joodse personen verwijzen. In een antisemitische context worden deze woorden vaak op ironische wijze gebruikt, zoals in de naam van de antisemitische groeperingen ‘Goyim riders’ en ‘Goyim Defense League’: <https://en.wikipedia.org/wiki/Goy>

⁷¹ “Shabbos goy” is een woord van Hebreeuwse origine dat verwijst naar een niet-Joods persoon die voor Joodse personen werkzaam is. In antisemitische context wordt het vaak op ironische wijze gebruikt.

Figuur 29: Kleinere narratieven, topics en thema’s in de antisemitische data van 2022 - automatisch geïdentificeerd aan de hand van een clusterings-algoritme

5.2 Kleinere topics

Naast deze dominante thema's zijn er ook meer specifieke, kleinere topics zichtbaar. Zo vinden we clusters waarin antisemitisme wordt verweven met complottheorieën over satanisme (Synagoge van Satan⁷²), pedofilie, biolabs in Oekraïne⁷³ en de Holodomor⁷⁴. Eveneens komen klassieke antisemitische motieven terug, zoals de beschuldiging dat Joden Jezus zouden hebben vermoord⁷⁵, de link met communisme en bolsjewisme⁷⁶, en de suggestie dat Joden disproportioneel profiteren van Nobelprijzen of de internationale financiële orde. Hoewel deze kleinere topics minder frequent voorkomen, tonen ze de breedte van antisemitische denkbeelden en hoe deze in uiteenlopende contexten steeds opnieuw worden ingepast.

5.3 Topics typerend voor Nederland

Binnen de Nederlandse context zien we een duidelijke focus op lokale politieke figuren en instituties. Politici als Sigrid Kaag, Mark Rutte, Geert Wilders, Femke Halsema en Jesse Klaver en partijen als D66, GroenLinks en Volt worden herhaaldelijk afgeschilderd als "marionetten" van Soros of de "zionistische lobby". Kaag wordt in het bijzonder vaak genoemd in samenzweringsnarratieven waarin zij wordt neergezet als "Soros' pop", een beschuldiging die antisemitische en seksistische dimensies combineert. Het CIDI wordt wederom weggezet als "nep-Joodse organisatie", die slechts Israëliëse belangen zou dienen. Daarnaast worden typisch Nederlandse thema's zoals het

zwartepietendebat⁷⁷ en Kick Out Zwarte Piet (KOZP) in antisemitische retoriek geïntegreerd.

Vergelijking 2021 – 2022

Een vergelijking tussen 2021 en 2022 laat zien dat de kernnarratieven grotendeels consistent blijven, maar dat hun uitwerking en context zich duidelijk ontwikkelen. In beide jaren domineren klassieke complottheorieën over Joodse wereldmacht, waarin George Soros en de Rothschild-familie fungeren als symbolische boegbeelden. Ook Holocausttrivialisering vormt in beide datasets een belangrijk thema. Waar in 2021 echter de COVID-19-pandemie en vaccinatiecampagnes vrijwel het exclusieve referentiepunt vormden, zien we in 2022 dat deze narratieven breder worden toegepast en gecombineerd met andere actuele thema's, zoals de boerenprotesten en met name de oorlog in Oekraïne, pro-Putin retoriek en internationale geopolitiek. Daarnaast lijkt een lichte toename van meer obscure complotten aanwezig, zoals "Khazaarse Joden", "reptilians" en foutieve quotes uit de Talmud. Het meest verontrustend is dat we in 2022 - in tegenstelling tot 2021 - topic clusters terugvinden met zeer expliciete en dreigende beschrijvingen, zoals "These posts express hatred of Jews, calling for their death" en "Recurring Jews to the gas chambers' Holocaust jokes".

⁷² https://en.wikipedia.org/wiki/Synagogue_of_Satan

⁷³ Door Rusland gestuwde complottheorie die beweert dat in de Oekraïne zogenaamde "biolabs" te vinden zijn; door de VS gefinancierde fabrieken die biologische wapens zouden produceren: https://en.wikipedia.org/wiki/Ukraine_bioweapons_conspiracy_theory

⁷⁴ Terugkerende antisemitische complottheorie die beweert dat Joden verantwoordelijk zijn voor de Holodomor (grote hongersnood in Oekraïne onder het Sovjetregime begin jaren 30, waarbij miljoenen mensen omkwamen): <https://nl.wikipedia.org/wiki/Holodomor>

⁷⁵ Terugkerende antisemitische mythe die beweert dat Joden collectief verantwoordelijk zijn voor de dood van Jezus: <https://antisemitism.adl.org/deicide/>

⁷⁶ Terugkerende antisemitische complottheorie die beweert dat Joden de Russische revolutie orchestreerden, de Sovjet-unie regeerden en dat communisme een "Joodse uitvinding" is: https://en.wikipedia.org/wiki/Jewish_Bolshevism

⁷⁷ Terugkerend maatschappelijke debat in Nederland (en minder mate België) over de racistische aard van zwarte piet: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Zwartepietendebat>

De digitale verspreiding van antisemitisme: Nederlands sociaal medialandschap in 2022

Het Nederlandse sociale medialandschap in 2022 liet een verontrustend beeld zien van antisemitische uitingen, waarin eeuwenoude haat naadloos werd vermengd met hedendaagse complottheorieën.

Het "Puppet Master"-narratief

Centraal in veel van de antisemitische content stond de voorstelling van Joodse figuren als mondiale "poppenspelers". George Soros fungeerde als een primair doelwit en werd beschuldigd van het orkestreren van uiteenlopende fenomenen: van COVID-19-beleid tot migratiestromen. Berichten claimden dat hij "antifa"-groepen financierde en verkiezingen in heel Europa manipuleerde. De familie Rothschild werd met soortgelijke beschuldigingen geconfronteerd: gebruikers beweerden dat zij centrale banken wereldwijd controleren en mondiale conflicten in scène zetten. Dit complotdenken weerspiegelt het klassieke antisemitische stereotype van Joodse wereldheerschappij, aangepast aan hedendaagse politieke angsten.

COVID-19 en de vergelijking met de "nieuwe Joden"

Een bijzonder verraderlijke trend bestond uit het vergelijken van ongevaccineerden met Holocaustslachtoffers, waarbij berichten verklaarden: "de ongevaccineerden zijn de nieuwe Joden." Deze retoriek trivialiseerde de Holocaust, terwijl antisemitische complotdenkers zichzelf in de rol van slachtoffers plaatsten. Sommige berichten gebruikten zelfs de term "vaccinatie-holocaust", waarmee Holocaustterminologie grotesk werd toegeëigend voor vaccinscepsis. Deze vergelijkingen vormen een gevaarlijke vorm van Holocaustverdraaiing: ze bagatelliseren werkelijke vervolging terwijl ze complotdenken versterken.

Nederlandse politieke doelwitten

De analyse toont aan dat specifieke Nederlandse politici en instituties geregeld doelwit waren. Berichten bekritiseerden de banden van de Nederlandse overheid met het World Economic Forum, vaak door een antisemitische bril. Ook het CIDI (Centrum Informatie en Documentatie Israël) werd frequent aangevallen, waarbij gebruikers het afschilderden als een "nep-Joodse" organisatie. Dit illustreert hoe internationale antisemitische narratieven zich lokaal nestelen binnen het Nederlandse politieke discours.

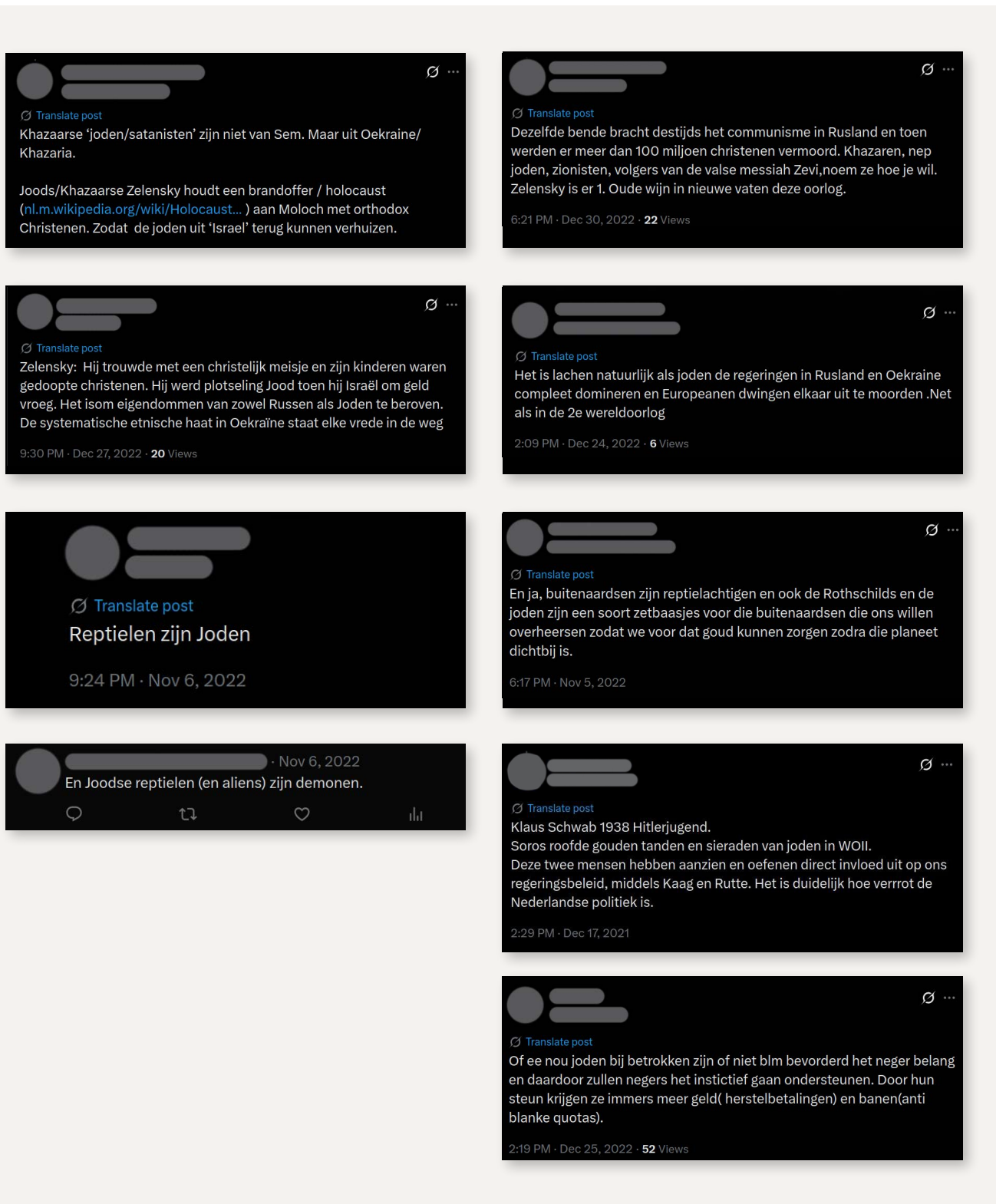
De manipulatie van het Oekraïne-conflict

Het conflict tussen Rusland en Oekraïne werd een nieuwe voedingsbodem voor antisemitische complottheorieën. Berichten beweerden dat Joodse figuren de oorlog orkestreerden of dat er "biolabs" in Oekraïne zouden zijn. De Joodse achtergrond van president Zelensky werd op tegenstrijdige manieren ingezet: soms om Oekraïense slachtofferschap te ontkennen, andere keren om complotten over Joodse oorlogsprofiteurs te ondersteunen.

Gewelddadige retoriek en bedreigingen

De posts bevatten verontrustend veel gewelddadige taal, waaronder doodsbedreigingen en oproepen tot geweld tegen Joden. Sommige gebruikers grepen terug op naziterminologie of riepen zelfs op tot een "definitieve oplossing". Deze gewelddadige retoriek, in combinatie met Holocaustontkenning en -verdraaiing, creëert een klimaat dat het risico in zich draagt om in de offline wereld daadwerkelijk tot geweld te leiden.

Figuur 30: Automatische door LLM (Google's gemini/1-5-pro) gegenereerde samenvatting van de geclusterde antisemitische data uit 2022

Figuur 31: Voorbeelden van veelvoorkomende narratieven en topics in de antisemitische data - 2022

6. Meme analyse

Memes vormen een cruciale component van hedendaagse online communicatie, vooral binnen sociale media. In tegenstelling tot teksten combineren memes beeld en taal op een compacte, vaak humoristische of satirische manier, waardoor ze gemakkelijk deelbaar zijn en een breed publiek kunnen bereiken. Dit maakt ze tot een bijzonder effectief middel voor het verspreiden van ideologieën, inclusief antisemitische denkbeelden. Omdat memes vaak zowel expliciete symbolen als impliciete boodschappen bevatten (dog whistles), kunnen ze subtiele of verholde vormen van haat versterken. Het analyseren van memes biedt daarom een noodzakelijke aanvulling op tekstanalyse, omdat het ons in staat stelt te begrijpen hoe visuele en tekstuele elementen samen antisemitische narratieven verspreiden en versterken⁷⁸.

Voor deze studie zijn een duizendtal memes⁷⁹ op vergelijkbare wijze als tekstberichten geanalyseerd. De afbeeldingen werden eerst omgezet in image embeddings⁸⁰ (numerieke representaties die visuele kenmerken coderen) waarna een clusteringsalgoritme^{81,82} werd toegepast om groepen visueel en inhoudelijk vergelijkbare memes te identificeren. Per cluster genereerde een Large Language Model (LLM) een samenvatting van de belangrijkste thema's, terugkerende symbolen en eventuele publieke figuren die in de afbeeldingen

⁷⁸ Voor meer informatie omtrent de technische aspecten van de meme analyse zie het methodologisch document hoofdstuk 4.4 en het uitgebreide technische rapport hoofdstuk 5.

⁷⁹ Deze memes zijn afkomstig uit de data die eerder voor dit onderzoek als antisemitisch werd getagd. Het aantal geanalyseerde memes is in verhouding tot tekstuele data klein. Dit omdat enerzijds het ophalen van afbeeldingen uit relatief verouderde data (2022) niet altijd evident is en anderzijds de analyse van beeldmateriaal op grote schaal tijdrovender is.

⁸⁰ Hiervoor gebruikten we het blip2-opt-2.7b model: <https://huggingface.co/Salesforce/blip2-opt-2.7b>

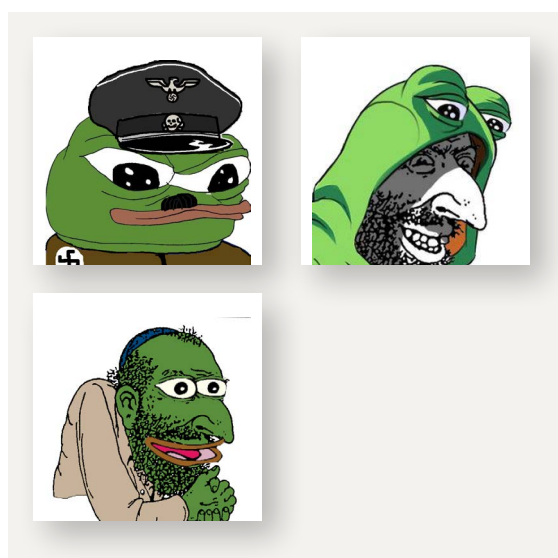
⁸¹ Hiervoor gebruikten we de clusterings-modellen HDBSCAN in combinatie met UMAP: <https://medium.com/@ps.deeplearning/training/hdbscan-clustering-and-umap-visualisation-f31e653f7218>

⁸² Vooraleer clustering plaatsvond, werd de data eerst genormaliseerd aan de hand van PCA: <https://medium.com/geekculture/the-math-behind-everything-about-principle-component-analysis-pca-d6f0baff5681>

voorkwamen^{83,84}. Daarnaast werd met Optical Character Recognition (OCR)⁸⁵ de tekst uit de afbeeldingen geëxtraheerd en met Image Captioning⁸⁶ een tekstuele beschrijving van de afbeeldingen gemaakt. Ook deze werden geclusterd op basis van topics, zodat ook de tekstuele dimensie van de memes systematisch kon worden onderzocht.

6.1 Terugkerende thema's en narratieven in 2022

Veel van de thema's die reeds in 2021 aanwezig waren, keren in 2022 terug: de voorstelling van Joden als wereldwijde machthebbers die media, politiek en financiën controleren, complotten rond migratie, LGBTQ+-rechten, feminisme, abortus en vaccins, en de trivialisering of verheerlijking van het nazisme en de Holocaust. Nieuw is met name de referentie naar de oorlog in Oekraïne, Rusland en Zelensky en Putin.

Figuur 32-34: De terugkerende figuurtjes van 'The Happy Merchant' en 'Pepe the Frog'

6.2 Symboliek en figuren

Ook in 2022 blijven figuren als **Pepe the Frog**⁸⁷ (vaak in nazi-uniform of met nazi-symboliek) en de **Happy**

⁸³ Hiervoor gebruikten we gemini/gemini-1.5-pro: <https://cloud.google.com/vertex-ai/generative-ai/docs/models/gemini/1-5-pro>

⁸⁴ En de Python library LiteLLM: <https://www.google.com/search?client=ubuntu-sn&channel=fs&q=litellm>

⁸⁵ Hiervoor gebruikten we de Python library pytesseract: <https://pypi.org/project/pytesseract/>

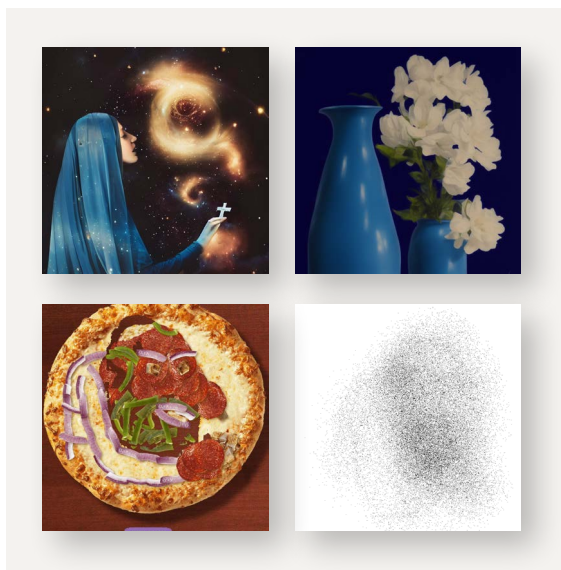
⁸⁶ Hiervoor werd eveneens het blip2-opt-2.7b model gebruikt: <https://huggingface.co/Salesforce/blip2-opt-2.7b>

⁸⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/Pepe_the_Frog

Merchant⁸⁸ centraal. Deze herkenbare visuele iconen functioneren als dogwhistles: voor ingewijden direct herkenbaar, terwijl buitenstaanders de impliciete antisemitische connotaties niet altijd zien.

Opvallend in 2022 is de toename van zogenoemde “subliminale memes”, waarin de Happy Merchant bijvoorbeeld slechts subtiel of optisch verhuld verschijnt, en pas na nauwkeuriger kijken zichtbaar wordt. Dit benadrukt hoe antisemitische symboliek in steeds creatievere en verholde vormen wordt ingezet.

Figuur 35-40: “Subliminale” memes; pas na nauwkeuriger kijken, wordt de Happy Merchant zichtbaar

Ook Hitler en andere nazi-leiders blijven terugkerende visuele iconen, evenals klassieke symbolen zoals de Davidsster, het *Arbeit Macht Frei*-bord, of SS-uniformen⁸⁹. Daarnaast verschijnen in 2022 nieuwe prominente figuren: **Kanye West**, die in dat jaar publiekelijk bekend werd om zijn antisemitische uitspraken en zelfs een gooi deed naar het presidentschap van de VS⁹⁰, wordt in memes verheerlijkt. Soms wordt West afgebeeld met Sarah Silverman, een comédienne met Joodse roots, die openlijk kritiek op West leverde⁹¹. Ook **Poetin** verschijnt in beeld, soms in pro-Rusland propaganda

⁸⁸ https://en.wikipedia.org/wiki/Happy_Merchant

⁸⁹ Soms lijkt het hier in eerste instantie te gaan om neutrale, WOII gerelateerde afbeeldingen. In combinatie met comments of andere teksten en context worden ze echter toxisch.

⁹⁰ <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-63198991>

⁹¹ <https://www.dailymail.co.uk/news/article-11296623/Real-Housewives-star-Lizzy-Savetsky-leads-backlash-Kanye-West-antisemitic-tweets.html>

en soms juist als “Joodse marionet”. Daarnaast worden referenties gemaakt naar het Oekraïense Azov bataljon⁹², waarmee geprobeerd wordt antisemitische complottheorieën te koppelen aan geopolitieke actualiteit.

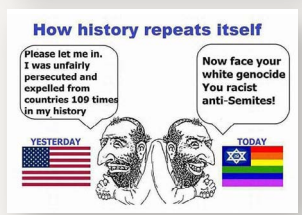

Figuur 41-44: Antisemitische memes die refereren naar Kanye West, het Azov bataljon en de zogenaamde “Joodse macht” over Putin en Zelensky

6.3 Complottheorieën

De narratieven uit 2021 zetten zich in 2022 voort. De voorstelling van Joden als wereldwijde machthebbers die media, politiek en financiën controleren, vaak afgebeeld als oplijstingen van bekende personen met Davidsster of de vlag van Israël bijgevoegd om de Joodse identiteit te markeren. Soms zijn ook valse statistieken of quotes bijgevoegd.

⁹² https://en.wikipedia.org/wiki/Azov_Brigade

Figuur 47-49: Memes die complotten representeren waarin Joden beschuldigd van indoctrinatie met Christendom, vaccins en LGBTQ+ en “anti-white” retoriek

Verontrustend is de aanwezigheid van geweld en dehumanisering: Joden worden afgebeeld als ratten of parasieten, of in gewelddadige situaties waarbij hun dood of onderdrukking wordt verheerlijkt.

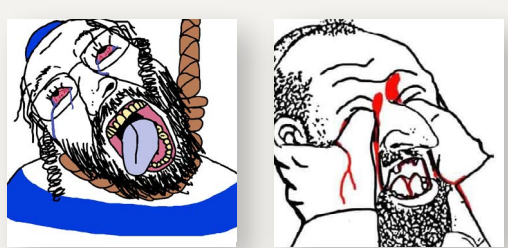
6.4 Tekstuele inhoud (OCR en captions)

De OCR- en caption-analyses bevestigen dit beeld en geven extra inzicht in de inhoudelijke focus van de memes. Beide wijzen op een sterke nadruk op Joodse controle over media, politiek en financiën, en op complotten waarin Joden verantwoordelijk worden gehouden voor maatschappelijke problemen en ‘white genocide’. Ook Holocaustontkenning, trivialisering en verheerlijking keren terug als dominante categorieën.

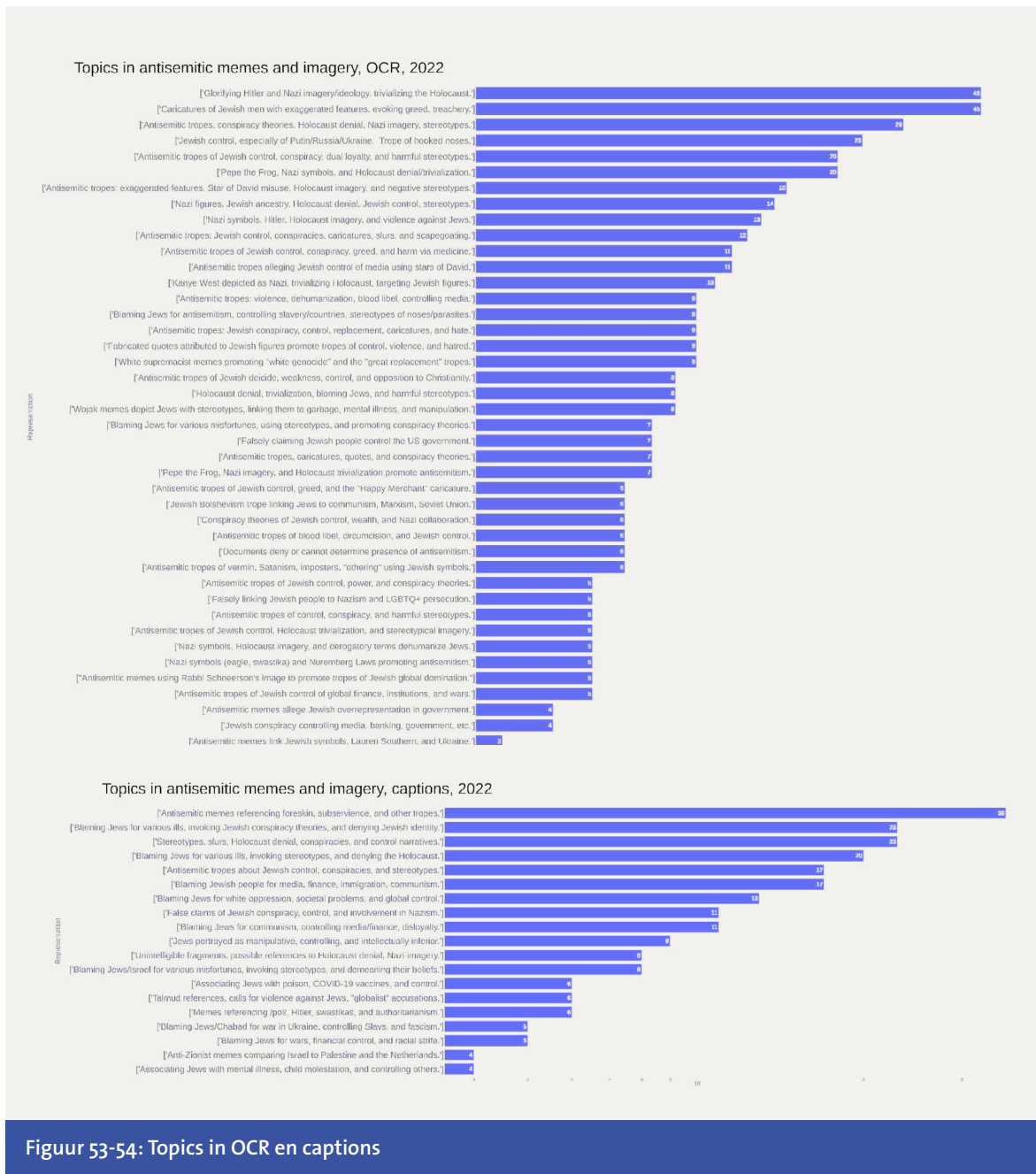

Figuur 45-46: Afbeeldingen waarin bekende personen worden opgelijst en gemarkeerd als Joods

Joden zouden verantwoordelijk zijn voor het “pushen” van migratie en multiculturele samenlevingen, het promoten van LGBTQ+ en vrouwenrechten, en het stimuleren van abortus en feminisme als manieren om westerse tradities en “het witte ras” te ondermijnen. Ook Covid-19 blijft een belangrijk thema: Joden worden opnieuw in verband gebracht met de pandemie, vaccins en vaccinatiemandaten. Daarnaast worden klassieke antisemitische tropen nieuw leven ingeblazen: het idee dat Jezus en het christendom een door Joden gemanipuleerd instrument zouden zijn om niet-Joden te controleren, komt herhaaldelijk terug.

Figuur 50-52: Zeer gewelddadige anti-semitische memes

Vergelijking 2021 – 2022
 Veel antisemitische topics en thema's uit 2021 worden in 2022 voortgezet. Nieuwe accenten in 2022 zijn memes die refereren naar de oorlog in Oekraïne, Rusland en Putin, memes waarin **Kanye West** wordt verheerlijkt vanwege zijn antisemitische uitspraken en zogenoemde subliminale memes waarin de Happy Merchant pas na nauwkeuriger kijken zichtbaar wordt.

7. Tijdslijn

Naast de inhoudelijke analyse van thema's en narratieven is het relevant om te onderzoeken hoe de verspreiding van antisemitische uitingen zich in de loop van 2022 heeft ontwikkeld. Daartoe is in dit rapport gebruik gemaakt van PELT (Pruned Exact Linear Time)⁹³ changepoint detection⁹⁴: een statistische methode die de dagelijkse ratio antisemitische berichten per platform opsplijt in statistisch te onderscheiden periodes. PELT identificeert de momenten waarop het niveau van antisemitische activiteit significant verandert, waardoor korte en intense pieken onderscheiden kunnen worden van langer durende periodes met een verhoogde of verlaagde basisintensiteit. De tijdssegmenten worden vervolgens inhoudelijk geanalyseerd via geautomatiseerde thema-extractie op basis van de meest representatieve berichten. Op deze manier kan niet alleen worden vastgesteld wanneer antisemitisme piekte, maar ook waardoor en hoe.

betreffende kalenderjaar, in de geaggregeerde analyse de volledige vierjarige periode. De gemiddelde intensiteit van een PELT-segment geeft het gemiddelde van de dagelijkse ratio's over de dagen binnen dat specifieke tijdssegment. De piekintensiteit is de hoogste dagelijkse waarde die binnen een segment werd bereikt. Het is hierbij belangrijk de periodieke gemiddelde intensiteit niet te verwarren met het percentage antisemitische berichten over een gehele dataset.

7.1 Evolutie in de tijd

In januari 2022 detecteert PELT pieken op Reddit. Dit lijkt aangedreven door een debat over antisemitische tropen in de Harry Potter-franchise. Dit laaide op, nadat Jon Stewart (Amerikaanse comedian en politiek commentator)⁹⁵ de goblin karakters in de boeken als antisemitisch bestempelde⁹⁶.

Figuur 55:
Pieken op
Reddit in
januari 2022

Om de tijdslijnanalyse correct te interpreteren, is het van belang te begrijpen wat de gehanteerde percentages precies meten. De genoemde waarden (basisratio, gemiddelde intensiteit en piekintensiteit) drukken hetzelfde uit: het aandeel antisemitische berichten binnen een gegeven tijdsperiode. De basisratio geeft dit aandeel weer over alle berichten binnen een dataset: in de jaarrapporten is dat het

Op grote mainstream platformen zoals Twitter/X, Facebook, Instagram en Youtube, maar ook een lokaal platform zoals Blckbx, volgen afzonderlijke pieken in januari-februari, plausibel gelinkt aan de Russische invasie van Oekraïne op 24 februari 2022 en de internationale boerenprotesten ("Freedom Convoy")

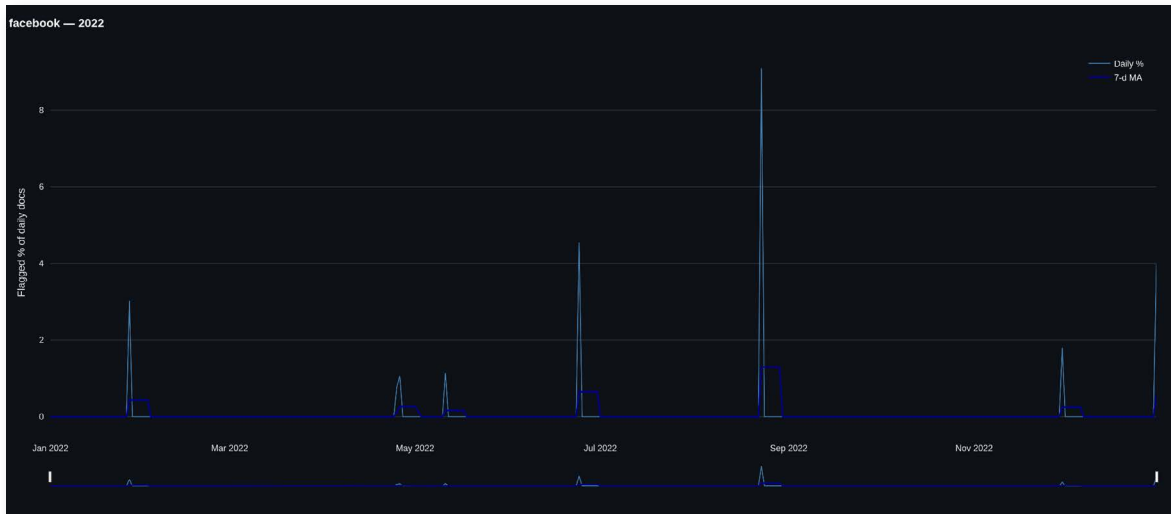
⁹³ <https://emmorts.github.io/SignalSharp/docs/detection/pelt.html>

⁹⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/Change_detection

⁹⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Jon_Stewart

⁹⁶ <https://www.forbes.com/sites/danidiplacido/2022/01/05/the-harry-potter-anti-semitism-controversy-explained/>

Figuur 56:
Pieken in februari 2022 vermoedelijk gelinkt aan de invasie van Oekraïne

in Canada⁹⁷, waarbij samenzweringsdenken rond een globalistische elite en controle wordt gevoed. Joodse figuren en “globalisten” worden verantwoordelijk gesteld. Opvallend is dat de invasie van Oekraïne wel pieken genereert, maar dat de intensiteit van deze pieken op de meeste platformen (afgezien van Instagram) niet hoog genoeg was om een statistisch significante tijdssegment te identificeren: PELT registreert geen afzonderlijk grenspunt op de dag van de invasie.

De meest opvallende pieken van 2022 doen zich voor in het najaar, gedreven door binnenlandse politieke ontwikkelingen. Op Bkcbx detecteert PELT in oktober een segment met een piekintensiteit van bijna 65%, het hoogste niveau van het gehele jaar. De inhoud combineert de Khazarentheorie,

⁹⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/Canada_convoy_protest

Joodse controle- en WEF-complotdenken en directe geweldsoproepen gericht aan politici (‘landverraders... afknallen’, ‘eliminieren’). De timing valt samen met de aanhoudende stikstofcrisis, de presentatie van het stikstofrapport van bemiddelaar Johan Remkes op 5 oktober 2022⁹⁸ en de hevige boerenprotesten⁹⁹ in diezelfde periode.

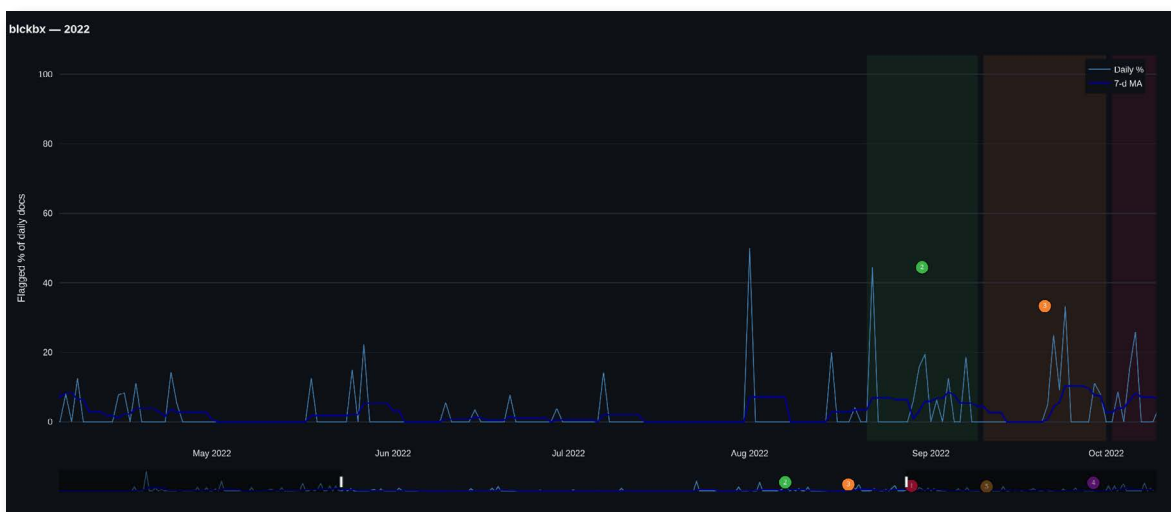
Op Marokko.nl registreert PELT een verhoogd segment van oktober tot eind november, wellicht aangedreven door de Israëliëse verkiezingen van 1 november 2022¹⁰⁰, waarbij anti-zionistische en antisemitische

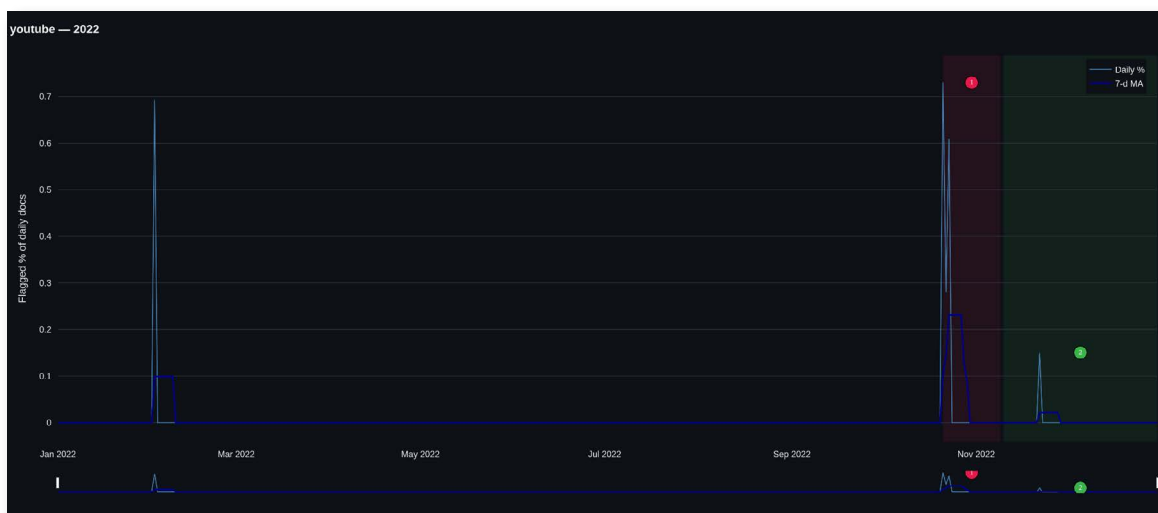
⁹⁸ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2022D39675&did=2022D39675>

⁹⁹ <https://nipv.nl/wp-content/uploads/2022/09/20220912-NIPV-Boerenprotesten-in-de-zomer-van-2022.pdf>

¹⁰⁰ https://nl.wikipedia.org/wiki/Isra%C3%ABlische_parlementsverkiezingen_2022

Figuur 57:
Pieken in het najaar van 2022 op Bkcbx

Figuur 58:
Pieken in het
najaar van 2022
op Marokko.nl
en Youtube

narratieven opnieuw samenvloeien. YouTube piekt eveneens in oktober-november gedomineerd door complotretoriek ('synagoge des satans') en vergelijkingen van de NOS met Nazi-propaganda. De directe aanleiding hiervoor is echter niet duidelijk.

De PELT-analyse bevestigt voor 2022 het patroon dat ook in 2021 zichtbaar was: antisemitisch discours is persistent aanwezig maar sterk event-gedreven in intensiteit, met complottheorieën als persistent thematisch substraat.

Vergelijking 2021–2022

Vergeleken met 2021 laat 2022 een ander activeringspatroon zien. Waar 2021 werd gekenmerkt door twee duidelijk afgebakende golven, een voorjaarsgolf rond de Gaza-escalatie en een najaarsgolf rond het coronatoegangsbewijs, is 2022 meer versnipperd van aard: meerdere, overwegend platformspecifieke pieken reageren op uiteenlopende binnenlandse en internationale ankerpunten zonder dat er één dominant cross-platform moment is. Thematisch is de continuïteit echter groot: complotdenken blijft in beide jaren de dominante narratieve vorm, waarbij antisemitische tropen flexibel worden ingezet om actuele grieven te benoemen.

8. Conclusie

Dit rapport biedt een breed en systematisch overzicht van antisemitisme in het Nederlandse sociale medialandschap in 2022. Door het combineren van grootschalige dataverzameling, AI-gestuurde classificatie en aanvullende methoden zoals topic- en meme-analyse, konden zowel de kwantitatieve omvang als ook de verspreiding en thematische inbedding van antisemitische discoursen worden blootgelegd. De resultaten bevestigen dat antisemitisme online niet alleen een persistent, maar ook een dynamisch fenomeen is dat zich voortdurend aanpast aan nieuwe maatschappelijke en geopolitieke contexten.

De belangrijkste bevindingen zijn als volgt samen te vatten:

- **Omvang en distributie**

Antisemitisme blijft in relatieve zin beperkt (0,4% van alle berichten wat een lichte daling tegenover 2021 betekent), maar de omvangrijke dataset (meer dan 25 miljoen berichten) betekent dat dit zich vertaalt in meer dan 100.000 antisemitische uitingen in 2022. Deze concentreren zich opnieuw sterk op fringe-platformen zoals 4chan en Telegram, maar ook op lokale Nederlandse platformen zoals bckbx (een opvallende nieuwe bron van antisemitisme in 2022).

- **Taal en toxiciteit**

Engelstalige berichten vertonen aanzienlijk hogere percentages antisemitisme dan Nederlandstalige berichten, vooral doordat ze vaak afkomstig zijn van fringe-platformen, maar ook doordat Nederlandse Twitter/X gebruikers Engeltalige antisemitische berichten retweeten.

- **Toxiciteitsniveau van willekeurige online data versus data over de Joodse gemeenschap**

Het discours over de Joodse gemeenschap blijkt structureel toxischer dan algemeen online discours, met een duidelijke toename van vijandige en denigrerende toonzettingen. Opvallend is dat de toxiciteit van zowel het algemene discours als het discours over de Joodse gemeenschap is toegenomen in 2022 tegenover 2021. Ook zien we een procentuele toename in het gebruik van antisemitische (toxische) keywords en 4chan-jargon. Hoewel het totaal aantal antisemitische berichten (en eveneens TTLs) licht is gedaald

tegenover 2021, lijkt de algehele toon van de antisemitische berichten wel grover en meer toxisch te zijn geworden.

- **Samenhang met complottheorieën**

Antisemitisme blijft nauw verweven met complotdenken: 72,8% van de antisemitische berichten draagt een conspiracylabel, een lichte stijging ten opzichte van 2021. Centrale thema's zijn Soros, de Rothschilds, en bredere narratieven over een vermeende "Joodse elite" die mondiale crises en maatschappelijke thema's (migratie, LGBTQ+, feminisme, Covid-19) zou orchestreren. Nieuw is de sterke integratie van de oorlog in Oekraïne in antisemitische narratieven, met onder andere aanvallen op Zelensky vanwege zijn Joodse achtergrond en pro-Rusland en pro-Putin retoriek, alsook berichten die soms Rusland en Putin en soms Oekraïne en Zelensky wegzetten als onder invloed van "Joodse machten".

- **Holocaustontkenning en trivialisering**

Holocaustgerelateerde thema's blijven prominent aanwezig: 11,5% van de antisemitische berichten bevat negationisme of trivialisering. Vergelijkingen tussen anti-vaxxers en de slachtoffers van de Holocaust en vaccinatiebewijzen en de Jodenster zijn nog steeds het meest aanwezig. Nieuw zijn vergelijkingen tussen boeren en de slachtoffers van de Holocaust. Wel zien we een lichte daling van dit thema. Dit kan te maken hebben met de volledige opheffing van alle Covid-19-maatregelen in mei 2022, plus de rechtszaak en veroordeling van Thierry Baudet vanwege holocaust-trivialisering tweets die in 2021 veel gelijkaardige berichten teweeg bracht.

- **Intersectionaliteit en extremisme**

Antisemitisme overlapt in 2022 sterk met gewelddadig rechts-extremistische retoriek (17,2%) en anti-zionistische narratieven (16,9%). Directe dreigingen met geweld (TTLs) blijven relatief zeldzaam, maar verontrustend genoeg nog steeds aanwezig. Opnieuw zichtbaar op met name 4chan, maar ook op Twitter/X en bckbx. In absolute aantallen gaat het hier om honderden directe dreigingen. Dit komt overeen met 2021 (hoewel wat gedaald).

- **Visuele cultuur en memes**

Memes blijven een krachtig vehikel voor antisemitisme. Figuren als Pepe the Frog en de Happy Merchant blijven dominant, vaak expliciet antisemitisch maar ook subtiel verwerkt in zogenaemde “subliminale memes”. Nieuwe thema’s zijn de verheerlijking van Kanye West na zijn antisemitische uitspraken, en afbeeldingen die naar de oorlog in Oekraïne verwijzen. Thema’s die hierin terugkomen zijn Zelensky’s Joodse afkomst, pro-Rusland retoriek, Putin die onder invloed van een “Joodse elite” zou staan en het Azov bataljon. Gewelddadige en dehumaniserende memes, waarin Joden als dieren of slachtoffers van geweld worden afgebeeld, blijven eveneens aanwezig.

- **Netwerken en verspreiding**

De netwerkanalyse toont dat antisemitische accounts in 2022 minder geconcentreerd zijn in één cluster en meer diffuus verspreid door het netwerk circuleren. Waar in 2021 antisemitisme vooral gecentreerd was in radicaal rechtse clusters, zien we in 2022 ook rode nodes (verspreiders) opduiken in centrum- en linkse delen van het netwerk, wat kan duiden op normalisering en bredere verspreiding.

- **Topic analyse en overlap tussen antisemitisme en andere vormen van extremisme en haat**

De topic analyse laat zien dat antisemitische samenzweringstheorieën vaak zijn ingebed in een breder narratief waarin ook andere vormen van haatspraak terugkomen, zoals misogynie, anti-LGBTQ+ retoriek en racisme tegenover andere etnische minderheden of migranten. Vaak wordt de Joodse gemeenschap neergezet als een “heimelijke macht” die zaken als vrouwenrechten, migratie en LGBTQ+ systematisch zou orchestreren. Daarnaast zien we sinds 2022 dat antisemitisme nu ook wordt gebruikt om pro-Rusland propaganda te verspreiden. Ook lijken meer obscure complottheorieën (zoals “de Khazaren”, “reptilians” en complotten rond de Talmud) zichtbaarder te worden in het antisemitische discours in 2022. Dit geeft aan hoe gekende antisemitische complottheorieën constant worden aangepast aan actuele en lokale thema’s om engagement te blijven behouden.

- **Tijdsdynamiek**

De tijdslijnanalyse bevestigt voor 2022 het patroon van event-gedreven antisemitisme in een persistent complottheoretisch kader. In tegenstelling tot 2021, dat werd gekenmerkt door twee duidelijk afgebakende cross-platform golven, toont 2022 een meer versnipperd beeld: meerdere platformspecifieke pieken reageren op uiteenlopende binnenlandse en internationale ankerpunten zonder dat er één dominant simultaan cross-platform moment is. Thematisch is de continuïteit met 2021 echter groot: complotdenken blijft in beide jaren de dominante narratieve vorm, waarbij antisemitische tropen flexibel worden ingezet om actuele grieven, van Covid tot boerenprotesten tot de oorlog in Oekraïne, van een kader te voorzien.

Colofon

Titel

Antisemitisme in het Nederlandse sociale media landschap: 2022

Publicatiedatum

Mei 2026

Opdrachtgever

Centrum Informatie en Documentatie Israël (CIDI) *in casu* Stichting Informatie en Meldpunt Antisemitisme (meldantisemitisme.nl)

Uitvoering en onderzoek

Textgain

Financiële ondersteuning

De onderzoeken zijn mogelijk gemaakt door financiële ondersteuning van de Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding (NCAB).

Methodologie

Dit rapport is gebaseerd op de analyse van publiek toegankelijke online bronnen, waaronder sociale mediaplatformen, discussiefora en andere openbare digitale omgevingen. Voor de detectie en analyse van online antisemitische uitingen werd een combinatie ingezet van AI- en NLP-technieken, meertalige lexicons, contextuele analyse en menselijke validatie, gericht op het in kaart brengen van trends, narratieven, verspreidingsdynamieken en taalgebruik binnen online discussies.

Juridische en ethische disclaimer

De analyses in dit rapport zijn gebaseerd op geautomatiseerde detectie en interpretatie van publieke online content. Hoewel maximale zorgvuldigheid is betracht, kunnen classificaties en interpretaties onderhevig zijn aan contextuele beperkingen. Het rapport heeft als doel maatschappelijke trends en risico's inzichtelijk te maken en vormt geen juridische kwalificatie van individuele uitingen of personen. Persoonsgegevens worden waar mogelijk geaggregeerd, gepseudonimiseerd of geanonimiseerd verwerkt conform de AVG/GDPR en relevante Europese regelgeving.

Vormgeving

Luna 3

Contact

cidi.nl of meldantisemitisme.nl
textgain.com

Copyright

© 2026 Textgain.
Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming, tenzij wettelijk anders is toegestaan.

Online antisemitisme: hoe staat het ervoor?

Sociale media zijn uitgegroeid tot een belangrijke plek waar antisemitische denkbeelden, complottheorieën en haat zich verspreiden. Om een volledig beeld te krijgen van antisemitisme in Nederland liet CIDI, samen met het Meldpunt Antisemitisme en de NCAB, onderzoek uitvoeren door Textgain naar het Nederlandse online landschap.

Deze rapportages brengen de belangrijkste trends, narratieven en ontwikkelingen op Nederlandse sociale media van 2021 tot 2024 in kaart.

Het onderzoek vormt onderdeel van een monitor die de ontwikkeling van online antisemitisme door de jaren heen inzichtelijk moet maken.

Alleen door online en offline ontwikkelingen structureel te volgen, kunnen we antisemitisme beter begrijpen, herkennen en bestrijden.

CIDI meld.
antisemitisme

 textgain

Nationaal Coördinator
Antisemitismebestrijding
Ministerie van Justitie en Veiligheid